

"คือ...พลังร่วมสร้าง"

การประชุมเชิงปฏิบัติการ

วิถี "พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนา
บนพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม"

วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2547

ณ สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขา

ในประเทศไทย จ.เชียงใหม่

และวันที่ 21-22 กุมภาพันธ์ 2547

ณ สถาบันราชภัฏเชียงราย

จัดโดย

คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

ตามโครงการความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สถาบันราชภัฏเชียงราย และเครือข่ายองค์กรพันธมิตร

โดยการสนับสนุนจาก The Canadian International Department Agency (CIDA)

และมูลนิธิวิเทศพัฒนา

“คือ..พลังร่วมสร้าง”

การประชุมเชิงปฏิบัติการ วิธี “พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่
ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ณ สมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขา
ในประเทศไทย จ.เชียงใหม่ และวันที่ ๒๑-๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ณ สถาบันราชภัฏเชียงราย

โดย คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์
ตามโครงการความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
สถาบันราชภัฏเชียงราย และเครือข่ายองค์กรพันธมิตร โดยการสนับสนุนจาก
The Canadian International Development Agency (CIDA) และมูลนิธิวิเทศพัฒนา

	สารบัญ
สารบัญ	๑
บทสรุปจากการประชุม	๓-๔
ส่วนที่ ๑ สรุปผลการประชุม	๕-๓๒
บทที่ ๑ บทนำ	๖-๙
ก. ปฐมบทแห่ง “คือ...พลังร่วมสร้าง”	๖
ข. วัตถุประสงค์	๗
ค. ระยะเวลา และสถานที่	๗
ง. ผู้รับผิดชอบ	๘
จ. ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๘
ฉ. กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ	๘
บทที่ ๒ เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า กับการหนุนเสริม “คือ...พลังร่วมสร้าง”	๑๐-๑๔
ก. แนวทางการดำเนินงานในโครงการพัฒนา และศึกษาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “พลังร่วมสร้าง: กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาบนพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”	๑๐
๑. การนำเสนอ	๑๐
๒. วาระการประชุม	๑๐
๓. เกณฑ์/ประเด็น ในการวัดผลสำเร็จหรือล้มเหลว	๑๐
๔. ตารางเปรียบเทียบเกณฑ์การวิเคราะห์องค์ประกอบในการพิจารณา กำหนดพื้นที่การศึกษา	๑๑
๕. ข้อเสนอพื้นที่กรณีศึกษา	๑๔
ข. บริบททางสังคมของปฏิบัติการเครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า	๑๔
บทที่ ๓ วิธีพลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาบนพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม	๑๕-๓๑
ก. การกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมการประชุม	๑๕
ข. การกล่าวแนะนำโครงการฯ ความร่วมมือฯ	๑๕
ค. การนำเสนอโครงการฯ และระดมข้อคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับฐานคิดใหม่ในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง	๑๙

ง. การระดมข้อคิดเห็น แนวทางการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อบูรณาการเสริมสร้างกลไกการปฏิบัติงาน และแผนงานตามโครงการฯ	๒๖
จ. สรุปแนวทางการบูรณาการความร่วมมือในการดำเนินการโครงการฯ	๒๙
ฉ. การกล่าวปิดการประชุม	๓๑
ส่วนที่ ๒ บทความประกอบการสัมมนาฯ	๓๒-๕๔
ก. ข้อคิดเห็น เกี่ยวกับแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง	๓๓-๓๗
ข. สรุปแนวทางการปฏิบัติงานโครงการพัฒนา และศึกษาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “พลังร่วมสร้าง: กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาบนพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”	๓๘-๔๓
ค. A New Paradigm Towards Ethnic Highlanders' Community Development : A Human Rights Approach	๔๔-๕๔
ภาคผนวก	๕๕-๖๒
ทำเนียบนามผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ วิธีพลังร่วมสร้าง: กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรมวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ณ สมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ และวันที่ ๒๑-๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ณ สถาบันราชภัฏเชียงราย	๕๕-๖๒

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ วิธี พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์ และ
ฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทาง
วัฒนธรรม” (People's Forum ครั้งที่ ๑)

**“สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม คือ สิทธิมนุษยชนของกลุ่ม
ชาติพันธุ์” : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับการส่งเสริม และคุ้มครอง
สิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์¹**

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เพื่อเป็นกลไกหลักในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิ
มนุษยชน และสานต่อเจตนารมณ์ของประชาชนที่สะท้อนอยู่ในรัฐธรรมนูญ ให้เกิดผลเป็นจริง

คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ แต่งตั้งโดยคณะ
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่พิจารณา ศึกษา ตรวจสอบ และดำเนินการส่งเสริม
สิทธิมนุษยชน กรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชนเผ่า ผู้อพยพพลัดถิ่น ผู้
ไร้สัญชาติ ผู้พลัดถิ่น และแรงงานต่างด้าว ฯลฯ

ที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการฯ ร่วมกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย
ดำเนินการศึกษาองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ การศึกษาเชิง
มานุษยวิทยาการเมือง และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนระหว่างประเทศ
กรณีศึกษา “สบบอน” : พื้นที่ข้อพิพาทสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง
ของการถอดองค์ความรู้ในโครงการต้นแบบ การพิสูจน์สถานภาพบุคคลของประชาชน อำเภอ
แม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ ๒๕๔๖

สัมฤทธิ์ผลของการศึกษาดังกล่าว นอกจากเป็นส่วนหนึ่งองค์ความรู้ในการส่งเสริม
และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของชาวอำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้
ร่วมกันของเครือข่ายคณะทำงาน เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ใน
พื้นที่ภาคเหนือ อาทิ สมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย
มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา และเครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า จึงขยายผลสู่ โครงการ
พัฒนาและศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์และฐาน
คิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”

¹ สรุปจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ “วิธีพลังร่วมสร้าง กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง
สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”..วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ณ สมาคมศูนย์รวมการ
ศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ และวันที่ ๒๑ – ๒๓ กุมภาพันธ์
๒๕๔๗ ณ สถาบันราชภัฏเชียงราย จัดโดยคณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับการประสานงานจาก The Canadian Interantional Development Agency(CIDA) และมูลนิธิวิเทศพัฒนา เพื่อสนับสนุนการดำเนินการโครงการฯ ดังกล่าว โดยพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มประชาชนชายขอบ(Marginalize groups) จากการปฏิบัติ(Practice) สู่การจัดทำนโยบาย(Policy) โดยระยะเวลาการดำเนินการโครงการฯ แบ่งออกเป็น ๓ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ (ม.ค. ๔๗ – มี.ค.๔๘) การสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางทฤษฎี และปฏิบัติการ สร้างผู้เอื้ออำนาจในกระบวนการ(facilitator) และการสร้างชุดความรู้เพื่อขยายผลการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ระยะที่ ๒ (เม.ย.๔๘ – มี.ค.๔๙) การขยายผลสร้างชุดความรู้ เพื่อขยายผลการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และนำเสนอสู่นโยบาย

ระยะที่ ๓ (เม.ย.๔๙ – มี.ค.๕๐) การนำผลการศึกษาในระยะที่ ๑ และ ๒ ปรับเป็นข้อเสนอในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ระยะที่ ๔ โดยคำนึงถึงหลักการทางสิทธิมนุษยชน

การประชุมเชิงปฏิบัติการ วิถีพลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม “เวทีประชาชน”(People's Forum) ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) และภาคส่วนต่างๆ ในทุกระดับ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ณ สมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ และวันที่ ๒๑-๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ณ สถาบันราชภัฏเชียงราย โดยสรุปผลการประชุมซึ่งคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบในการศึกษา ๓ พื้นที่ ได้แก่

(๑) บ้านวังใหม่ (ผาซ้อ / อีวเมี่ยน ลีซู ลัวะ ลาหู่ผสมจีน) ๕ กลุ่มบ้าน อยู่ในเขตอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

(๒) บ้านโป่งไฮ (ลาหู่แดง) หมู่ที่ ๑๕ ตำบลแม่สว อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

(๓) บ้านสันเจริญ (เมี่ยน) ตำบลผาทอง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี (การจัดการป่า)

ทั้งนี้ กิจกรรมดังกล่าวเป็นไปตามยุทธศาสตร์ของโครงการฯ คือ เน้นการสร้างกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม(Social Mobilization) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน(People's Participation) การส่งเสริมความร่วมมือแบบพหุภาคีในลักษณะคณะทำงานร่วม(Harmonized counterpart organizations) การสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นฐานคิดด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights learning process) การบันทึกเอกสารกระบวนการ(Documentaion) และความเท่าเทียมของกลุ่มหลากหลายทั้งมิติทางเพศ และวัฒนธรรม(Gender & Cultural Equality)

ส่วนที่ ๑

สรุปผลการประชุม

บทที่ ๑

บทนำ

ปฐมบทแห่ง “คือ...พลังร่วมสร้าง”

ในช่วงเวลามากกว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมา ฐานความคิดและกระบวนทัศน์ ซึ่งซ่อนอยู่ในแนวนโยบายการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง ประกอบด้วย ๓ วิสัยทัศน์ และ ๑ ฐานความคิด คือ การมองว่า (๑) กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่สูง เป็นผู้ตัดไม้ทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร (๒) เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งในฐานะผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ขนส่ง และผู้เสพ (๓) เนื่องจากมีความแตกต่างทางด้านภาษา จารีต ประเพณี และวัฒนธรรม กลุ่มคนเหล่านี้จึงเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ส่วนฐานความคิดที่สำคัญคือ เรื่องของ “โง่ จน เจ็บ” และเป็นกลุ่มชนที่มีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมที่ล้าหลัง ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องให้ “การสงเคราะห์” แต่อย่างไรก็ดี ชุมชนบนพื้นที่สูงบางแห่ง บางพื้นที่กลับสามารถพิสูจน์ตนเองได้ว่า ฐานความคิดและกระบวนทัศน์ที่กล่าวมาเบื้องต้นนั้น ไม่ถูกต้อง ชุมชนบางแห่งสามารถปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่ในเขตพื้นที่สูงได้อย่างมั่นคง ทั้งในมิติของระบบภูมิวิเวศน์ และภูมิวัฒนธรรม

เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย สมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย และเครือข่ายคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ มีความเห็นร่วมกันเป็นเบื้องต้นว่า ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม รวมทั้งปรากฏการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนบนพื้นที่สูงปัจจุบัน เช่น ปัญหาการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ลงสู่เมือง การเร่ร่อนขอทาน การประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ และปัญหาความยากจน ฯลฯ ฐานความคิดและกระบวนทัศน์ของการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง จำเป็นต้องได้รับการทบทวน และพิจารณาอย่างละเอียดลึกซึ้งอีกครั้ง โดยเฉพาะฐานคิด และกระบวนทัศน์ ในการกำหนดแผนแม่บทการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

ด้วยจุดมุ่งหมาย ที่จะทบทวนฐานคิด และกระบวนทัศน์ของการพัฒนาที่สูง เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย และเครือข่ายคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่อง “พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม” โดยคาดหวังไว้ว่า กระบวนการดำเนินงานของโครงการฯ ไม่เพียงเสริมสร้างความชัดเจน และความเข้มแข็ง ให้แก่ผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนท้องถิ่นแล้ว หากยังสามารถส่งผลต่อ

ความเข้าใจใหม่ในกระบวนการทัศน์ และฐานคิดในการกำหนดนโยบาย / แผนการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงด้วย ประเด็นสำคัญยิ่งของกระบวนการวิจัยของโครงการวิจัยนี้คือ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของผู้นำกลุ่ม / เครือข่ายองค์กรชุมชนท้องถิ่น

ด้วยเหตุดังกล่าว เครือข่ายผู้รู้ ๗ คนเฝ้า คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ สมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย และเครือข่ายคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ โดยมีความคาดหวังสำคัญ คือ การสร้างความเข้าใจร่วมต่อสถานการณ์ และประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่สูง ในปัจจุบันของคณะผู้ร่วมปฏิบัติงานในโครงการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่องวิถี “พลังร่วมสร้าง: กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”² เพื่อที่จะสามารถถอดถอนบทเรียน ประสพการณ์สำหรับแบ่งปัน ตลอดจนนำเสนอเชิงนโยบาย ต่อไป

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อระดมความคิด ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านในประเด็นเกี่ยวกับแนวทาง และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่อง วิถี “พลังร่วมสร้าง: กระบวนทัศน์ และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”

๒) เพื่อกำหนดแนวทางความร่วมมือ และข้อตกลงร่วมบางประการ สำหรับการดำเนินงานของโครงการวิจัยฯ

ระยะเวลา และสถานที่

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ เวลา ๐๘.๓๐ – ๑๗.๐๐ น. ณ ห้องประชุมสมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ และวันที่ ๒๑ - ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ณ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

² ส่วนหนึ่งของกิจกรรม “เวทีประชาชน”(People's Forum) ตามโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูงสิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”(ระยะที่ ๑ : มกราคม ๒๕๔๗ – มีนาคม ๒๕๔๗) (A New Paradigm Towards Ethnic Highlanders' Community Development: A Human Rights Approach (Phase I: January ๒๐๐๔ – March ๒๐๐๕) โดยการสนับสนุนจาก The Canadian International Development Agency(CIDA) และมูลนิธิวิเทศพัฒนา ตามโครงการความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ The Canadian International Development Agency ปี ๒๕๔๗ - ๒๕๔๙

ผู้รับผิดชอบ

- ๑) เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า
- ๒) คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๓) ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย
- ๔) สมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาแห่งประเทศไทย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) คณะผู้ร่วมงานของโครงการวิจัยทุกระดับมีความเข้าใจถึง แนวทางและกระบวนการวิจัยของโครงการ วิจัยฯ เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นจริง
- ๒) แนวทางและแผนปฏิบัติการวิจัยมีความชัดเจน และคณะผู้ร่วมโครงการวิจัยมีส่วนร่วมในทุกระดับ และทุกขั้นตอน

กำหนดการ

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

การประชุมเพื่อหารือ เตรียมการกลไกในการปฏิบัติงาน "การมีส่วนร่วมกับโครงการฯ เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๖.๓๐ น. ณ สมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

ผู้รู้จากจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน น่าน และเชียงราย ลงทะเบียนเข้าที่พัก
เวลา ๑๘.๐๐ – ๑๙.๐๐ น. - อาหารเย็น ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา

วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๐๗.๓๐ – ๐๘.๐๐ น. - อาหารเช้า ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา
๐๘.๐๐ – ๐๙.๐๐ น. - ลงทะเบียน
๐๙.๐๐ – ๐๙.๓๐ น. - กล่าวต้อนรับ
โดย นายมานพ ภาษิตวิไลธรรม อธิการบดี
๐๙.๓๐ – ๑๐.๓๐ น. - กล่าวแนะนำโครงการความร่วมมือ^๓
โดย คุณหญิงอัมพร มีสุข กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

³ โครงการศึกษาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม“พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนามนุษย์ สู่สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”(ระยะที่ ๑ : มกราคม ๒๕๕๗ – มีนาคม ๒๕๕๘)
โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “พลังร่วมสร้าง”

- ๑๐.๓๐ – ๑๐.๕๐ น. - พัก อาหารว่าง
- ๑๐.๕๐ – ๑๒.๐๐ น. - การนำเสนอโครงการฯ และ ระดมข้อคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับ
ฐานคิดใหม่ในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง
นายชูพนิจ เกษมณี อนุกรรมการเพื่อศึกษากรณี
ปัญหาฯ กลุ่มชาติพันธุ์
ดำเนินรายการ
นางนารี จิตรรักษา ผู้อำนวยการศูนย์ชาติพันธุ์
ศึกษา
- ๑๒.๐๐ – ๑๓.๐๐ น. - พักรับประทานอาหารกลางวัน
- ๑๔.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. - การระดมข้อคิดเห็น แนวทางการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิ
มนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อบูรณาการเสริมสร้างกลไก
การปฏิบัติงาน และแผนปฏิบัติงานตามโครงการฯ
นายสมบัติ บุญคำเยื้อง นักวิชาการศูนย์ชาติพันธุ์
ศึกษา
- สรุปแนวทางการบูรณาการความร่วมมือในการดำเนินการ
โครงการฯ
นายชูพนิจ เกษมณี อนุกรรมการเพื่อศึกษากรณี
ปัญหาฯ กลุ่มชาติพันธุ์
- ๑๖.๐๐ - ปิดการประชุม
ผู้อาวุโส ผู้แทนเครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า และ
คุณหญิงอัมพร มีสุข กรรมการสิทธิมนุษยชน
แห่งชาติ

บทที่ ๒

เครือข่ายผู้รู้ ๗ คนเผ่ากับการหนุนเสริม “คือ..พลังร่วมสร้าง”⁴

ก. แนวทางการดำเนินงานโครงการศึกษาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม“พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์ และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม” (ระยะที่ ๑ : มกราคม ๒๕๕๗ – มีนาคม ๒๕๕๘)

๑. นำเสนอ

ความเป็นมาของโครงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์ และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม” และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของโครงการฯ กับ เครือข่ายผู้รู้

๒.วาระการประชุม

๑.การมีส่วนร่วมของผู้รู้ในโครงการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์ และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม

๒.ร่วมกันกำหนดเกณฑ์ในผลกระทบที่เป็นผลสำเร็จ ความล้มเหลวจากการพัฒนาที่ผ่านมา นำเสนอหมู่บ้าน

๓.เกณฑ์ / ประเด็น ในการวัดผลสำเร็จ หรือล้มเหลว

๑. การศึกษา
๒. อาชีพ เศรษฐกิจ
๓. สาธารณสุข สุขภาพ
๔. การพัฒนาการเกษตร และสิ่งแวดล้อม
๕. วิถีชีวิต
๖. สังคม วัฒนธรรม
๗. วัตถุ สาธารณูปโภค

⁴ เรียบเรียงและเก็บความจากการประชุมตัวแทนเครือข่ายผู้รู้ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ ณ สมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ โดยมีได้เป็นการถอดเทปตามคำพูด แต่เป็นการเก็บความจากการประชุมทั้งนี้ยังคงรักษารรณรส และเนื้อหาตามถ้อยคำ

๔.ตารางเปรียบเทียบเกณฑ์การวิเคราะห์องค์ประกอบในการพิจารณากำหนดพื้นที่กรณีศึกษา

เกณฑ์	ผลเทียบกับชนเผ่า	ผลเทียบกับชนเผ่า	ตัวอย่างชุมชนลุ่มเหลว	ตัวอย่างชุมชนสำโรง
๑.การศึกษา	-ได้รับการศึกษาในระบบมากขึ้นสูงขึ้น	-การศึกษาตามวิถีชีวิตวัฒนธรรมองค์กรวม ภูมิปัญญาตลอด -ไปทำงานนอกชุมชนมากขึ้น -สำนึกในเอกลักษณ์ของชนเผ่า และความภาคภูมิใจในชนเผ่าหายไป -ขาดการถ่ายทอดระบบคุณธรรม ศีลธรรมของชนเผ่า -การที่เน้นการพึ่งพาคน รับจ้างทำงานทำในเมื่อง -ชุมชนไม่มีสิทธิในการจัดการการศึกษา แต่ปัจจุบันคนในชุมชนไม่รู้ตัวเองมีสิทธิอยู่แล้ว	ชุมชนม้งบ้านปากกล้วย อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	
๒.อาชีพเศรษฐกิจรายได้	- อาชีพทางเลือกมากขึ้น	- พื้นฐานชีพพื้นบ้านสูญหาย ลดลง - หันสิ้นเพิ่มขึ้น กู้เงินมากขึ้น ทั้งในระบบและนอกระบบ - มีอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับชนเผ่า - ไม่มีความมั่นคงทางด้านอาหาร - ไม่มีความมั่นคงเรื่องอาชีพ		ชุมชนแม่เยน
๓.การสาธารณสุขสิ่งแวดล้อม	- มีสถานอนามัยอยู่ใกล้ชุมชน - สะดวกในการเดินทาง - มีการประชาสัมพันธ์เพื่อรักษาสุขภาพในชุมชน	- อัตราการเกิดมีน้อย - ระบบการแพทย์พื้นบ้านหายไป หมอตำแยหมดบทบาท (มีสถานอนามัย แต่ไม่มีหมอประจำอยู่) - ความสูญหายไปของระบบพึ่งพา และระบบใหม่ที่เขา		ชุมชนกะเหรี่ยง

- มีการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ เด็กได้ครบถ้วนอย่างทั่วถึง ตามกำหนด - มีการวางแผนครอบครัว คู่หมั้นกำหนด - บางหมู่บ้านยังมีหมอตำแย เพราะสถาน อนามัยไม่มีบุคลากรที่เป็นชาย - มีการศึกษาความสะอาดร่างกายมากขึ้น แต่ ในการจัดการดีขึ้น - เด็กพุงโล กันป้องกันน้อยลง แต่มีโรคผิวหนัง เด็กขาดสารอาหาร	มาแทนที่ไม่มีประสิทธิภาพ (อยู่ไกล เสีย ไม่มีบุคลากร) - มีโรคเกิดขึ้นมาในชุมชน(มะเร็ง ฟันผุ ทำหมันแล้วท้อง อีกกว่าร้อยละ ๑๐) โดยเฉพาะในแง่ลบจากการทำหมัน) - ไม่มีความรู้ และ ไม่มีการให้ความรู้ในการตัดสินใจเพื่อ การมีครอบครัว โดยเฉพาะในส่วนของผู้หญิง - ยังขาดสิทธิในการเข้าถึงการบริการสาธารณสุขทั้ง กระบวนการ ความรู้ รูปแบบในการปฏิบัติตน ผล กระทบต่อสุขภาพ - มีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ยังไม่ถูกสุขลักษณะ - ใช้สารเคมีในการเกษตร มีสารตกค้างในร่างกายสูง กว่าอัตราปกติ		สูญเสีย
๔.การเกษตร/สิ่งแวดล้อม	- ผลผลิตสูงขึ้นจากวิทยาการต่าง ๆ - มีการจัดการพื้นที่เป็นระบบมากขึ้น - ภูมิปัญญาได้รับการยอมรับและรู้พื้น - บางชุมชนมีรูปธรรมในการรื้อฟื้นภูมิปัญญา ในการรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อม - บางหมู่บ้านสามารถปกป้อง ต่อสู้เพื่อสิทธิ ของชุมชน ไม่สูญเสียการจัดการป่าให้กับรัฐ - มีกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากร ในรูป แบบใหม่ ๆ เช่นการบวชป่า พื้นที่อนุรักษ์ ปลาคา แนวกันไฟ สร้างกฎระเบียบในการใช้ ทรัพยากร	- ทรัพยากรลดลงอย่างรวดเร็ว - เกิดความขัดแย้ง แย่งชิงทรัพยากรกัน - ทำให้ความเชื่อมั่นของระบบการเกษตรแบบดั้งเดิมด ลง - สภาพแวดล้อม อากาศถูกทำลาย ดินเสื่อม เพราะการ ใช้สารเคมีในการผลิต ปุ๋ยเคมีเยอะ ใช้พื้นที่ซ้ำในที่ เดียวกัน - มีผลผลิตเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมเป็นการผลิตเพื่อยัง ชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้าพาณิชย์ ส่งผลต่อความปลอด ภัยและความมั่นคงทางด้านอาหาร การปลูกข้าวลด และ ทำสวนครัวน้อยลง	- ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม และพิธีกรรม ในการ

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “พลังร่วมสร้าง”

[illegible]

	ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรแบบเก่าและแบบใหม่ - เกิดการศึกษาวิจัย ค้นคว้า องค์ความรู้ และภูมิปัญญาชนเผ่า ได้รับการศึกษาจากหลายหน่วยงาน หลายองค์กร - มีการรวมตัวกันเป็น เครือข่ายเผ่า เครือข่ายลุ่มน้ำ เพื่ออนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ป่าไม้ ที่ดิน - มีแกนนำในการเรียกร้องสิทธิแต่ยังไม่ผล (สิทธิยังในการจัดการทรัพยากรยังไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ)	อนุรักษ์ทรัพยากรถูกละเลย และสูญหายไปบางส่วน	
๕. วิถีชีวิต			ลาหู่
๖. สังคม/วัฒนธรรม	- เข้าใจสังคมก้าวหน้า รับรู้วัฒนธรรมอื่น ๆ - ปรับตัวเข้าสังคมภายนอกได้มากขึ้น	- ทั้งสังคมของตน และรับวัฒนธรรมอื่นแบบไม่รู้ซึ้ง นำมาอย่างไม่ได้เข้ามาในชุมชน - ละเลยองค์ความรู้ท้องถิ่น ละเลยผู้รู้ ละเลยตัวเอง หนีชนเผ่า - ประเพณีในการทำมาหากินบางอย่างได้สูญหายไป (เช่นระบบการลงแขก การแลกมือ)	อาข่า
๗. การพัฒนาทางวัตถุ/ระบบสาธารณูปโภค	- มีความเจริญรวดเร็ว ทันเหตุการณ์	- ชนเผ่าขยายพื้นที่ทำกิน - สิ้นเปลืองทรัพยากร - ละทิ้งความผูกพันต่อวัน มุ่งผลประโยชน์	ลัวะ

๔.ข้อเสนอพื้นที่กรณีศึกษา

หมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จ

1. มัง	ดอยปุย	(พ่อหลวงเกิด)
2. ลาหู่	ห้วยไส้	(ย้อยตะ)
3. ปกาเกอะญอ	ห้วยฮ่อม	(กล้าหาญ)
4. ลีซู	ไทรวงาม	(สุรศักดิ์)
5. เมี่ยน	สันเจริญ	บุญยง
6. อาข่า	ผาฮี้	(ชะโย)

หมู่บ้านที่ประสบความล้มเหลว

1. มัง	บ้านปากกล้วย	(พ่อหลวงเกิด)
2. เมี่ยน	บ้านผาซ่อ	รวมเผ่า (ลัวะ ลีซู เมี่ยน อาข่า) (สุรศักดิ์)
3. ลัวะ	มีดหลวง	(ปรีชา)
4. ลาหู่	เจียจันทร์	(ย้อยตะ)
5. ลีซู	ดอยช้าง	(กมลพรรณ)
6. อาข่า	พนาเสรี	(ชะโย)
7. ปกาเกอะญอ	ขุนแปะ	(ปาลา)

ข.บริบททางสังคมของปฏิบัติการเครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า

๑. งานมหกรรม

ตอนนี้เลื่อนงานไปแล้วอย่างไม่มีกำหนด แต่คิดว่าจะอยู่ปลายปี

๒. บทที่ได้รับการอนุมัติ จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

มีงบก้อนหนึ่ง ๑๐๕,๐๐๐ บาท จาก ซึ่งหากไม่จัดงานมหกรรม จะต้องปรับแผนใหม่
เพื่อมาใช้ในกิจกรรมอื่นๆ

๓. ต้องสร้างความเข้าใจของผู้รู้กับวิทยาลัยชาติพันธุ์ศึกษา

หน่วยงานที่ทำงานกับชนเผ่า เช่นสถาบันวิจัย ชาวเขา ประชาสงเคราะห์ ได้ยกเลิก
ไป พื้นที่ที่จะทำงานเรื่องชนเผ่าหายไป มีการผลักดันให้เกิดวิทยาลัยชาติพันธุ์ศึกษา โดย
(มหาวิทยาลัย) สถาบันราชภัฏเชียงราย ร่วมมือกับเครือข่ายชนเผ่า ๗ ชนเผ่า ตัวแทนของผู้รู้
ชนเผ่าได้พบกับอธิการบดีสถาบันราชภัฏแล้ว ซึ่งร่างพระราชบัญญัติได้ผ่านการพิจารณาของ
สภาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏแล้ว

๔. สารานุกรมชนเผ่า

๕. ความสัมพันธ์กับเครือข่ายภูมิปัญญาชนเผ่า IKAP

บทที่ ๓

วิถีพลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์ และฐานคิดใหม่

ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม⁵

ก. การกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมการประชุม โดย นายมานพ ภาษิตวิไลธรรม อธิการบดี สถาบันราชภัฏเชียงราย

กราบเรียนท่านคุณหญิงอัมพร มีสุข อาจารย์ชูพิณิจ เกษมณี และพี่น้องชาวบ้าน วันนี้จะเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องวิถี “พลังร่วมสร้าง: กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม โดยเครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย

ผมในฐานะให้การสนับสนุนและดำเนินการ ขอต้อนรับอีกครั้งหนึ่ง คุณหญิงอัมพร ท่านกรุณาเดินทางมาร่วมงานกับสถาบันราชภัฏเชียงราย บ่อยมากทำให้พวกเราได้รับสิ่งใหม่ๆ มากขึ้น แต่วันนี้หลายอย่างมันดี หลายอย่างไม่ดี ขอต้อนรับทุกท่านด้วยความยินดียิ่ง

ข. แนะนำโครงการความร่วมมือ⁶ โดยคุณหญิงอัมพร มีสุข กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรียนท่านอธิการบดี ท่านผู้อำนวยการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา อาจารย์ชูพิณิจ และพี่น้องผู้นำชนเผ่า ก่อนอื่นต้องขอแสดงความชื่นชมกับผู้จัด ที่ผ่านมาไม่เคยจัดงานตรงเวลา แต่วันนี้ตรงเวลามาก ก่อนอื่นขอมอบหนังสือให้กับท่านอธิการบดี ในครั้งที่ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสเสด็จพระราชดำเนิน ทรงเปิดที่ทำการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๗ และขอมอบให้ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา และอาจารย์ชูพิณิจ เพื่อเก็บไว้ใช้ประโยชน์

ก่อนที่จะเรียนให้ท่านทราบเกี่ยวกับโครงการ ขออนุญาตนำเรียนท่าน ๕ เรื่อง ด้วยกัน คือ

⁵ เรียบเรียงและเก็บความจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง วิถี “พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม” วันอาทิตย์ที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๗.๐๐ น. ณ ห้องเชียงราย โรงแรมราชภัฏอินน์ สถาบันราชภัฏเชียงราย โดยมีได้เป็นการถอดเทปตามคำพูด แต่เป็นการเก็บความจากการประชุมทั้งนี้ยังคงรักษาอรรถรส และเนื้อหาตามถ้อยคำเดิม

⁶ โครงการศึกษาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์ และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูงสิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”(ระยะที่ ๑ : มกราคม ๒๕๕๗ – มีนาคม ๒๕๕๘)

เรื่องที่หนึ่ง บทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็น ๑ ใน ๘ องค์การอิสระ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ โดยสรุปคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีบทบาทด้านต่างๆ ดังนี้

(๑) มีหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาล ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นการละเมิดวิถีชีวิต ประวัติความเป็นมาเวลาอันยาวนานของเราที่ยาวกว่าปีที่ผ่านมา สิทธิมนุษยชนเป็นของเราทุกคน แต่การพัฒนาที่ผ่านมา ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิ ทั้งโดยไม่ตั้งใจ และไม่รู้ว่าของผู้ถูกละเมิด ว่าละเมิดสิทธิที่ไหน ใครเป็นคนละเมิด แต่ที่เห็นในสถานการณ์ต่างๆ เหล่านี้ ทุกท่านคงทราบดีว่า คนกลุ่มใหญ่ที่เป็นผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนมากที่สุดคือใคร ไม่ต้องบอก ในกระบวนการนั้น

(๒) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โครงการนี้ก็เป็นโครงการหนึ่งหลายโครงการ

(๓) การส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคธุรกิจก็ละเมิดสิทธิ

(๔) การเสนอแนะให้มีการปรับปรุงกฎหมาย ตอนนี้กฎหมายมาเปิดดูมีหลายร้อยฉบับ เราต้องทำงานกับสภานิติบัญญัติ สภาผู้แทน

เรื่องที่สอง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะเน้นการทำงานร่วมกับองค์กรภาคประชาชน และภาคส่วนต่างๆ เนื่องจากข้อจำกัดทั้งเรื่องบุคลากร และงบประมาณ การทำงานที่ได้อาศัยพรรคพวกเครือข่ายทั่วราชอาณาจักร ก็เป็นการดีที่ทำให้พี่น้องเหล่านี้มีโอกาส เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน เพื่อให้เป็นสถาบันคำชูสงคมของเรา

ระยะเวลากว่า ๒ ปีที่ผ่านมา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับร้องเรียนจำนวนมากกว่า ๑๒๐๐ เรื่อง โดยมีทั้งเรื่องตั้งแต่การละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานในครอบครัว อาทิกฎหมายอาญาทำร้ายร่างกาย จนกระทั่งถึงเรื่องใหญ่ อาทิก การถอนรายการบุคคลของชาวบ้าน อ.แม่สาย จ.เชียงใหม่ จำนวน ๑,๒๔๓ คน ออกจากทะเบียนราษฎร (ทร.๑๔) ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิสัญชาติ ที่มีสัญชาติแล้วแต่ถูกทางราชการถอนชื่อ หรืออย่างกรณี ท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย

การติดตามตรวจสอบกรณีร้องเรียนเหล่านี้ หลายๆ กรณี เรานำมาประมวลเป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นข้อเสนอปรับใช้ในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มต่างๆ พวกเราแม้จะมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทำงานเพียง ๑๑ ท่าน และมีคณะเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือปฏิบัติงานทั้งข้าราชการ และลูกจ้างอีกประมาณ ๗๐ กว่าคน แต่เมื่อเทียบกับสถานการณ์ความรุนแรงการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ถือเป็นเรื่องใหญ่ เราจึงหวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่าน

เรื่องที่สาม ระบบการทำงานผ่านคณะทำงาน หรือคณะอนุกรรมการฯ โดยการจัดลักษณะการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จัดแบ่งงานของเราได้กว้าง

ขวางครอบจักรวาล เป็นกลุ่มงานต่าง ๆ ได้แก่ ๑) ด้านสังคม ๒) ด้านคุ้มครอง ๓) ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม และ ๔) ฐานทรัพยากรธรรมชาติ

งานโครงการศึกษาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “พลังร่วมสร้าง: กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม” (ระยะที่ ๑: มกราคม ๒๕๔๗ – มีนาคม ๒๕๔๘) อยู่ภายใต้โครงสร้างกลุ่มงานทางด้านสังคม

พวกพ้องอาชีพเป็นครู รู้สึกหนักใจ ระยะเวลา ๔๐ กว่าที่ผ่านมาเราถูกพัฒนา รัฐบาลละเมิดสิทธิโดยไม่ตั้งใจ และเจตนาดี ที่ผ่านมามาทำให้เราได้รับผลกระทบ บัดนี้เรามีรัฐธรรมนูญของเรา จะร่วมกันแค่ไหน ร่วมกันอย่างไร นอกจากนั้นยังมีคณะอนุกรรมการอื่น ๆ อีกหลายอนุกรรมการ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการฯ

เรื่องที่สี่ มายาคติองค์กรของรัฐ กับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จากประสบการณ์ในการทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับการคาดหวังจากประชาชนมาก ประชาชนทั้งหลายที่ถูกละเมิดสิทธิ คาดหวังว่าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะแก้ปัญหาให้ประชาชนได้ แต่ในทางกฎหมายแล้ว คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีข้อจำกัดในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากไม่ใช่หน่วยงานที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายในเชิงปฏิบัติกฎหมาย (ในที่นี้หมายถึงพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๐) ให้อำนาจในการตรวจสอบและเสนอเรื่องให้รัฐบาล และรัฐสภา ทำให้ประชาชนที่ร้องเรียนมาในหลายกรณีผิดหวัง กับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เนื่องจากมีหลายอย่างที่ไม่สามารถช่วยเหลือได้โดยตรง หรือไม่มีอำนาจบังคับใช้เชิงสั่งการให้เกิดการปฏิบัติแต่อย่างใด แต่ต้องเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นกลไกเชิงรับของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงไม่สามารถดำเนินการให้เกิดการยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างเบ็ดเสร็จโดยตัวเอง แต่เป็นการอิงอาศัยอำนาจ การตรวจสอบ ติดตามกระบวนการดังกล่าว และใช้ข้อมูลองค์ความรู้เหล่านี้ในการชะลอกระบวนการ หรือทำให้กรณีขัดแย้งเหล่านั้นหยุดนิ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งจนมีการหันมาปรึกษาหารือ พุดคุยกันฉันมิตร เป็นการแก้ไขปัญหาในเชิงสมานฉันท์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากบทบาทหน้าที่เชิงรับดังกล่าวเบื้องต้นแล้ว คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ยังมีหน้าที่สำคัญอีกอย่าง คือ การทำงานเชิงรุก โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนไว้ด้วย เป็นการทำงานที่มักจะเรียกว่า “การส่งเสริมวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน” ซึ่งจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ต่อไป

ทั้งนี้ ขอเรียนว่า “สิทธิมนุษยชน” ตามความหมายของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ก็คือ “วิถีชีวิต” ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิการมีชีวิตอยู่ โดยได้รับความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งก็มีตัวชี้วัดเบื้องต้นของการได้รับสิทธิดังกล่าว ผ่านสิทธิขั้นพื้นฐาน และการเข้าถึง

ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต หรือที่เราเรียกว่า ปัจจัย ๔ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

ทั้งนี้ก็มีอยากให้ทุกท่านเข้าใจว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะเป็น “ญาติเป่มานต์เพียง” ที่แก้ไขปัญหาได้อย่างทันที เนื่องจากปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องซับซ้อน และเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กลไกที่สามารถช่วยเหลือเยียวยาสถานการณ์ดังกล่าวได้ ก็คือ ความร่วมมือของประชาชน องค์กรชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกัน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่ต้องการทำงานอย่างโดดเดี่ยว แต่ต้องการทำงานร่วมกับสังคม เครือข่ายของประชาชนทั่วประเทศที่มีประสบการณ์ ศักยภาพมากกว่า โดยจะทำงานในทิศทางเดียวกันคือการร่วมกันส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

เรื่องที่ห้า ซึ่งเป็นเรื่องสุดท้าย คือ การพัฒนาโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นคณะอนุกรรมการฯ ที่ช่วยสนับสนุนสิทธิมนุษยชนในประเด็นทางด้านการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยการจัดงานในวันนี้ได้รับการสนับสนุนจาก The Canadian International Development Agency(CIDA) และมูลนิธิวิเทศพัฒนา(the Development Cooperation Foundation) โดยเน้นการทำงานกับประชาชนที่อยู่ชายขอบ (marginalize groups) เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้าน สิทธิมนุษยชน โดยการสนับสนุนของ CIDA ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะอนุกรรมการฯ ดูแลชาติพันธุ์ ในที่นี้หมายถึง ชนเผ่า ไทยพลัดถิ่น ผู้ลี้ภัย แรงงานต่างด้าว เท่าที่เข้ามา ๒ ปี หลายๆ ปัญหาสาหัสมาก แต่เราก็คลี่คลายไปได้บ้าง

ด้านชาติพันธุ์เราได้ศึกษาจากรัฐบาล ได้ศึกษาจากผู้รู้ต่าง ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิทั่วไป และโดยที่ผ่านมาการทำงานประสานงานกับสถาบันทางการศึกษาต่างๆ พบว่า สถาบันราชภัฏ เชียงราย เป็นสถานอุดมศึกษาแห่งเดียวที่มีศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา อาจารย์ที่เป็นที่รักและทำนุ อธิการบดี ตอนนี้อยู่กักกักอนุญาตให้คณะอนุกรรมการฯ เข้ามาอยู่เพื่อช่วยกันทำโครงการฯ ทั้งๆ ที่ตอนนี้ท่านกำลังยุ่ง กำลังจัดตั้งเป็นวิทยาลัยชาติพันธุ์ บางที่อ่านแล้วใจเหี่ยวแห้ง อ่านแล้วใจพองโต เมื่อเราตั้งใจแล้วเราจะทำอย่างไร

ที่ผ่านมาก็ได้คุยกันเรื่องเกี่ยวกับโครงการฯ นี้ประมาณ ๒-๓ ครั้งแล้ว โดยท่านอาจารย์ ชูพินิจฯ ผู้มีกรรมกริกรณาช่วยจัดประมวลความคิดต่างๆ ท่านกรุณาช่วยเหลืองานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก ดิฉันทราบว่าเมื่อวานอาจารย์ท่านอยู่ที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แต่ก็อุตสาหะพยายามช่วยเหลืองานของโครงการฯ กว่าจะเป็นโครงการฯ ที่เสนอในวันนี้ จึงมีการพูดคุยรายละเอียดปรับแก้กันอยู่หลายเดือน แม้ว่าโครงการฯ จะมียบประมาณสนับสนุนจำนวนน้อย แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับโครงการอื่นๆ ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แล้วก็เงินจำนวนมาก เนื่องจากที่ผ่านมามีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ประมาณ ๓๙ ล้านบาทเท่านั้น แต่คณะอนุกรรมการฯ มีคณะอนุกรรมการฯ ที่ช่วยเหลือปฏิบัติงาน

อยู่ประมาณ ๒๙ คณะ ดิฉันฯ จึงปรึกษากับอาจารย์เสนอ จามริก ว่า จะหาเงินที่ไหนดี จึงไปขอมิหุ้นส่วนทางปัญญา จิตวิญญาณ ความรู้ กับองค์กรสาธารณกุศลต่างประเทศองค์กรหนึ่งที่ชื่อ The Canadian International Development Agency หรือที่เรียกกันว่า CIDA ก็มีงบประมาณจำนวนหนึ่งให้ทำงาน ๒ ด้าน คือ "ธรรมาภิบาลและสิทธิ ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิ" โดยเฉพาะทางจิตใจ จะต้องสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้ถูกตีต่อไป ก็เลยเป็นโชคดีไม่ต้องไปขอที่ไหน ที่นี้ทาง CIDA ทำงานด้วยกันมา ๑๐ ปี ได้เงินมานิด ๆ หน่อย ๆ โครงการนี้ แต่เดิมอาจารย์ได้ทำ ๑๕ เดือน ตอนนั้นขยายเวลาออกไป ๓ ปี เป็นโครงการชื้อยาว โดยเรียกกันว่า **โครงการศึกษาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม“พลังร่วมสร้าง :กระบวนการทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาบนพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”(ระยะที่ ๑ : มกราคม ๒๕๔๗ – มีนาคม ๒๕๔๘)**

ดิฉันและเพื่อนๆ ลูกๆ หลานๆ ดีใจมากที่เราทำงานเป็นทีม มีผู้นำชนเผ่า มีเครือข่ายผู้นำชนเผ่าทั้งหลายเป็นหัวหน้าใหญ่ สถาบันราชภัฏเป็นหัวหองรอง ขอขอบคุณทางท่านอาจารย์นารี อาจารย์สมบัติ สำหรับอาจารย์สมบัติ ช่วยทำงานวิจัยสยองที่แม่อาว⁷ พวกเราขอให้ทางศูนย์ชาติพันธุ์เชิญท่านที่เป็นผู้นำในชุมชนมาเป็นช่วยกันทำงานอีก ๓ ปี มีอาจารย์ชูพนิจเป็นอนุกรรมการฯ ด้านชาติพันธุ์และผู้อำนวยการโครงการฯ มีเจ้าหน้าที่ทำงานด้านชาติพันธุ์คือ เลขานุการ คุณเอกชัย ปิ่นแก้ว เป็นทั้งเลขานุการและนักวิชาชีพเหนื่อยมาก เลขานุการอีกท่านหนึ่งคุณสมร คงรุ่งเรือง แต่วันนี้จะอยู่กับเราทั้งวัน ถ้ามีคำถามอะไรก็ถามได้ ขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน

ค. การนำเสนอโครงการฯ และระดมข้อคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับฐานคิดใหม่ในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง โดยนายชูพนิจ เกษมณี อนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ และผู้อำนวยการโครงการฯ

เรียนท่านคุณหญิงอัมพร ท่านอธิการบดี และผู้นำชนเผ่าทุกท่าน วันนี้เป็นจุดเริ่มต้น ที่เราพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ก่อนที่จะลงรายละเอียด เรื่องแผนแม่บทการพัฒนาบนพื้นที่สูง กระผมขอเริ่มจากการแนะนำเอกสารที่ทางผู้จัดเตรียมนำเสนอในวันนี้

เอกสารชุดที่ ๑ เป็นเอกสารหมายเลข ๑ เป็นกำหนดในวันนี้ จะมีช่วงไหน พูดคุยเรื่องอะไรบ้าง **เอกสารหมายเลข ๒** เป็นเอกสารเกี่ยวกับข้อคิดเห็นเรื่องแผนแม่บทการพัฒนาบนพื้นที่สูง ๒ ฉบับที่ผ่านมา ซึ่งคณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ เก็บ

⁷ โครงการศึกษาองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์การศึกษาเชิงมานุษยวิทยาการเมืองและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนระหว่างประเทศกรณีศึกษา “สยอง” : พื้นที่ข้อพิพาทสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นส่วนหนึ่งของการถอดองค์ความรู้ในโครงการต้นแบบ การพิสูจน์สถานภาพบุคคลของประชาชนอำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ ของคณะอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ปีงบประมาณ ๒๕๔๖

ความจากการนำเสนอของผมในที่ประชุมที่กรุงเทพฯ ซึ่งเดี๋ยวเราจะคุยกันเรื่องนี้ เอกสารหมายเลข ๓ เป็นเอกสารสรุปแนวทางปฏิบัติงานของโครงการฯ ตามที่ท่านคุณหญิงอัมพรนำเรียนไปนั้น และ เอกสารหมายเลข ๔ คือ โครงการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในภาคภาษาไทย และมีเอกสารแผนผังตอนท้าย

เอกสารชุดที่ ๒ เป็นบทความ “สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย” ที่คุณหญิงอัมพรฯ ท่านเขียนไว้แสดงปรากฏภาพพิเศษสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย โดยในเอกสารกล่าวถึงความเป็นมาของงานสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย ตลอดระยะเวลามากกว่า ๓๔ ปีที่เริ่มมีการนำคำว่า “สิทธิมนุษยชน” เข้ามาใช้มากขึ้นเรื่อยๆ แต่คนในสังคมไทยก็มักมองว่าสิทธิมนุษยชนไม่ใช่เรื่องของคนไทย แต่เป็นเรื่องของฝรั่ง บทความของอาจารย์คุณหญิงอัมพรฯ จะให้ความชัดเจนเรื่องดังกล่าวไว้

นอกจากนั้น ก็เป็นหนังสือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยคัดเฉพาะบางมาตราที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนโดยตรง ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เอกสารเหล่านี้จะใช้ตลอดโครงการฯ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับเรา ส่วนอีกหนึ่งเล่มที่เหลือ คือ สมุดบันทึก ศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ย่อมได้รับการคุ้มครอง

เรื่องที่ไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากทราบว่าตอนนี้ประเทศไทยกำลังจะศึกษาเรื่องการผลิตไฟฟ้า และซื้อไฟฟ้าจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งก็น่าสนใจ เนื่องจากประเทศเขาไม่ติดทะเล ไม่มีรายได้ด้านอื่นๆ จึงจะสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า โดยจะขายไฟฟ้าให้ประเทศไทยในสัดส่วนร้อยละ ๙๕ และใช้ภายในประเทศเพียง ร้อยละ ๕ การดำเนินการก่อสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าดังกล่าว จะใช้เงินสินเชื่อจากธนาคารโลก ซึ่งธนาคารโลกก็ไม่มั่นใจว่า เขื่อนดังกล่าวจะกระทบต่อประชาชนลาวในด้านใดบ้าง จึงให้อาจารย์อเนกเข้าไปศึกษา และตรวจดูก่อน ในเบื้องต้นพบว่าการสร้างเขื่อนจะทำให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในละแวกดังกล่าว ดังนั้น จึงมีเงื่อนไขเรื่องการให้สินเชื่อ ให้ชะลอไปก่อน จนกว่าจะมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแล้วเสร็จ

ที่ผ่านมาเราได้ยินว่า มีบางหมู่บ้านได้ถูกอพยพแล้ว แต่เขาก็อ้างว่าเป็นการดำเนินการตามแผนแม่บท เนื่องจาก ที่ผ่านมามีกระบวนการสอดแทรกรายละเอียดบางอย่าง เข้าไปในแผนแม่บทดังกล่าว เพื่อให้ผ่านเป็นมติคณะรัฐมนตรี และมีผลบังคับใช้⁸

ช่วงแรกก่อนจะเข้าโครงการฯ ขอสรุปแผนแม่บทการพัฒนาเขตพื้นที่สูง โดยเริ่มจากแผนแม่บทฉบับแรก แผนแม่บทฉบับที่ ๒ และปัจจุบันอยู่ในช่วงของแผนแม่บทฉบับที่ ๓ (๒๕๔๗- ๒๕๔๙)

ในยุคแรกๆ หน่วยงานที่ทำงานเรื่องการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง มีปัญหาเรื่องการทำงานกันมาก เนื่องจากลักษณะต่างคนต่างทำงาน ซึ่งเป็นที่มาของปัญหาฐานคิดของ

⁸ มีเนื้อหาที่เป็นเอกสารประกอบการประชุมอยู่ในภาคผนวก

ภาครัฐต่อความเป็นอื่น ๆ ของกลุ่มชาวไทยภูเขา หรือกลุ่มคนบนพื้นที่สูง ซึ่งผูกติดกับมายาคติต่าง ๆ อาทิ

๑. **ชาวเขาตัดไม้ทำลายป่า ทำไร่เลื่อนลอย** โดยแปลความหมายจากคำว่า SHIFTING Cultivation ซึ่งไม่ควรแปลว่าไร่เลื่อนลอย แต่ควรเป็นการเพาะปลูกแบบย้ายที่ เนื่องจากเป็นระบบวัฒนธรรมทางการเกษตร และเป็นการดูแลสมดุลของระบบนิเวศด้วย ดังนั้นการเพาะปลูกแบบย้ายที่มีหลายรูปแบบ มีงานวิจัยยืนยันว่า การเพาะปลูกแบบย้ายที่ในรูปแบบ ไร่หมุนเวียน ช่วยอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติระยะยาว ป่าไม้ในภาคเหนืออุดมสมบูรณ์มากที่สุดในประเทศไทย ชาวเขากลายเป็นผู้ทำลาย

๒. **ชาวเขาปลูกฝิ่นและค้ายา** รัฐบาลในอดีตเคยผูกขาดการค้าฝิ่น เฉพาะชาวเขาส่วนน้อยที่บรรพบุรุษอพยพจากจีนจะมีความชำนาญในการปลูกฝิ่น ชาวเขาส่วนใหญ่ที่ไม่ได้อพยพจากจีน จึงไม่ได้คุ้นเคยกับการปลูกฝิ่นมาก่อน และดำรงชีวิตตามจารีตประเพณีของชาวเขา คือ การเกษตรแบบกึ่งยังชีพเท่านั้น

๓. **ชาวเขาอาจกลายเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติ**

ปัจจัยเหล่านี้นั้นล้วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์บนพื้นที่สูงทั้งสิ้น การมองชาวเขาเป็นคนอื่น ช่วยตอกย้ำความเป็นคนชายขอบ การมองชาวเขาเป็นพวกล่าหังและเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาพัฒนาการของความคิดเรื่องความมั่นคงแห่งชาติที่เชื่อมโยงกับสังคมแบบ Homogeneous Society (สังคมเอกภาพ/หนึ่งเดียว) นโยบายการบูรณาการ (Integration) กับการดำเนินงานผสมกลมกลืน (Assimilation)

นอกจากนี้ยังมีลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติ กับความคิดเรื่องสมบัติสาธารณะ ทำให้ระบบการจัดการแบบรัฐ เข้ามาจัดการในพื้นที่สูงมากขึ้น ทำให้วิธีการมองทรัพยากรแบบรัฐเข้ามาจัดการ

บทวิเคราะห์แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาบนพื้นที่สูง และสิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ปีที่ ๒ คือ การวางแผนขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป้าหมาย ขาดการคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ขาดความมั่นคงในถิ่นที่อยู่อาศัย ขาดความมั่นคงในที่ดินทำกิน อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการยังชีพ การขาดสิทธิในฐานะเท่าเทียมพลเมืองไทย การขาดความคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม การขาดการยอมรับการดำรงวิถีชีวิตการทำมาหากินตามประเพณี

นอกจากนี้ ยังไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ อาทิ มาตรา ๓๖ เสรีภาพในการเดินทางและในการเลือกถิ่นที่อยู่ มาตรา ๔๖ สิทธิอนุรักษ์ พื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมอันดีงาม มาตรา ๕๖ สิทธิบุคคลความร่วมมือกับรัฐและชุมชนบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ มาตรา ๕๙ สิทธิรับทราบข้อมูลข่าวสารจากรัฐ ก่อนดำเนินการใดๆ มาตรา ๖๐ สิทธิร่วมในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ในการปกครอง อยากรอดสัญชาติก็ถอน มาตรา ๗๙ รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุนประชาชนมีส่วนร่วมในการทรัพยากรธรรมชาติ และยังไม่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ด้วย

ทั้งนี้ หากพิจารณาแล้วว่าการเกิดขึ้นของแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาบนพื้นที่สูง ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวใหม่ๆ อาทิ การร่วมตัวของชาวบ้านในรูปเครือข่าย เพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และเพื่อผลักดันทรัพยากรธรรมชาติ และปกป้องสิทธิ ความขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติระหว่างฝ่ายต่าง ๆ กระแสเกิดการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสังคมพหุลักษณะ กระแสการกดดันระดับนานาชาติ ให้เคารพสิทธิมนุษยชนของชนเผ่าพื้นเมือง การบริการใหม่ ๆ ของรัฐ ที่ชาวเขาส่วนหนึ่งที่ยังไม่เข้าถึง มาตรการในทางรุนแรงของรัฐ ที่มีผลกระทบต่อชาวเขา และ คณะกรรมการร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาของชนเผ่าในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง ส่งเสริมและสนับสนุนองค์การเครือข่ายชุมชนเครือข่ายชนเผ่าให้ดำเนินการด้านต่าง ๆ จัดสรรงบประมาณตรง ให้แก่องค์กรเครือข่ายชุมชน เครือข่ายชนเผ่า

ความจำเป็นของแผนพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

- ความแตกต่างของสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์
- สถานภาพของหมู่บ้านบนพื้นที่สูง
- ความครอบคลุมและคุณภาพของงานบริการของรัฐบนพื้นที่สูง
- ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตหวงห้ามตามกฎหมายป่าไม้ต่างๆ เป็นปัญหามาก

โครงการศึกษาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม“พลังร่วมสร้าง: กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาบนพื้นที่สูงสิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”
(ระยะที่ ๑ : มกราคม ๒๕๔๗ – มีนาคม ๒๕๔๘)

ความเป็นมา

๑. โครงการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง ส่วนใหญ่เป็นการวางแผน และดำเนินการแบบบนลงล่าง ขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
๒. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และนักพัฒนา ขาดความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มเป้าหมายบนพื้นที่สูง
๓. นโยบาย และการดำเนินงานวางอยู่บนฐานของการมองเห็นกลุ่มเป้าหมาย และวิถีชีวิตของพวกเขาเป็นตัวปัญหา
๔. นโยบาย และแนวทางการพัฒนาทำให้เกิดปัญหาใหม่ ๆ และมีความรุนแรงยิ่งขึ้น
๕. กลุ่มชนเผ่าได้เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันเป็นองค์กร และเครือข่ายมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อทบทวน และสะท้อนประสบการณ์ที่ผ่านมา ของการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง จากทัศนะมุมมองของชนเผ่าเอง
๒. เพื่อค้นหาปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดปฏิบัติการในการพัฒนาชุมชนที่ดี โดยการบ่งชี้ของชนเผ่าเอง
๓. เพื่อนำบทเรียนที่ได้มาแปรเป็นสื่อที่เหมาะสม เพื่อการเผยแพร่สู่พื้นที่สูงแห่งอื่นๆ โดยผู้เอื้ออำนวยที่เป็นชนเผ่า
๔. เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อระดับนโยบาย โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน

วิธีดำเนินการ

โครงการนี้ แหล่งเงินทุนสนับสนุนต่อเนื่อง ๓ ปี แบ่งงานออกเป็น ๓ ช่วงเวลาคือ ปีที่ ๑ เริ่มต้นโดยมีทีมงานไปทบทวนเอกสารทั้งเชิงราย เชียงใหม่ และกรุงเทพฯ ไปรวบรวมมาเพื่อนำเสนอในเวทีชาวบ้าน (รูปแบบการจัดเวทีจะพิจารณาในตอนท้าย ช่วงเวลาที่จะจัดเวทีชาวบ้าน การสรรหาผู้เข้าร่วมในเวทีชาวบ้านให้มีการกระจายชนเผ่า ทั้งเพศ วัย หลังจากนั้นจะเอาข้อมูลทั้งหมด

ประการต่อมา คือจะเป็นกระบวนการคัดเลือกหมู่บ้านที่ดี เพื่อศึกษาเป็นบทเรียนได้ ประเด็นปริศนาหรือ เราจะวางยังงในการคัดเลือก เกณฑ์ในการคัดเลือก ประสบความสำเร็จ ๒ กลุ่ม ล้มเหลว ๑ กลุ่ม

- มีทีมวิจัยที่ลงไปศึกษาร่วมกับชุมชน ร่วมวิเคราะห์
- การพัฒนาหลักสูตรในการฝึกฝนพัฒนากลุ่มแกนนำ ในระยะสุดท้าย จะจัดเวทีสัมมนา ร่วมกัน ทั้งองค์กรเอกชน ภาครัฐ มาสรุปบทเรียนร่วมกันเพื่อถอดบทเรียน ประเมินผลโครงการ

ปีที่ ๒ กิจกรรมในการผลิตสื่อ ที่ให้เหมาะสมและทดลองใช้เพื่อปรับปรุง และพัฒนาศักยภาพให้แก่แกนนำชาวบ้าน เครือข่ายชนเผ่าต้องช่วยคัดเลือกพื้นที่ออกไป แล้วส่งวิทยากรชาวบ้านไปเผยแพร่ เป็นเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน ช่วงกลางของปี จะคัดเลือกผู้เอื้ออำนวยอีกชุดหนึ่ง เพื่อเตรียมในระยะที่ ๓ และสรุป

ปีที่ ๓ เครือข่ายชนเผ่าต้องช่วยคัดเลือกพื้นที่ใหม่ โดยมีผู้เอื้ออำนวยในชุดที่ ๒ ไปทำงานร่วมกัน และเริ่มที่จะประสานกับภาครัฐมากขึ้น เน้นเชื่อมต่อกับภาครัฐในเชิงนโยบาย เพื่อร่วมความเห็นในการวางแผนภาคประชาชน จากเวทีต่อรองจากสมัชชาชนเผ่าที่ต่อรองจากภาครัฐ แต่เป็นไปในลักษณะเร่งด่วน แต่โครงการนี้ จะใช้ช่วงเวลา ๓ ปี เพื่อเตรียมการกับชาวบ้านที่เข้าร่วม และวิเคราะห์ไปพร้อมกันอย่างเข้าใจ และชัดเจน ช่วงท้ายของโครงการจะจัดเวทีสัมมนาใหญ่ เพื่อสรุปบทเรียนย้อนหลังร่วมกัน สังเคราะห์เป็นบทเรียนและจัดทำเอกสารเพื่อเรียนรู้ในโอกาสต่อไป แต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหลายๆฝ่าย ในการขับเคลื่อน

ช่วงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น /ระดมความคิด

นายเกิด พนากำเหนิด รู้สึกดีใจที่ได้เห็นการทำงาน เพิ่งได้รับรู้เกี่ยวกับโครงการนี้มา และดีใจที่มีโอกาสได้เข้ามาร่วม ชนเผ่าลัวะได้เกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดประเทศไทย และดีใจที่ทางการได้เปิดโอกาสให้ คิดว่าเป็นประวัติศาสตร์ที่ชนเผ่าได้

ที่ผ่านมา พวกเราเป็นผู้ถูกวิจัยและถูกพัฒนามาตลอด ทั้งๆที่พวกเราอาศัยอยู่หลาย ๑๐๐ ปีมาแล้ว พวกเราได้รับการยอมรับประมาณหลังปี พ.ศ.๒๕๐๓ งบประมาณประมาณ ปี๒๕๐๗ มีการสำรวจให้มีบัตร นั้นเป็นครั้งแรกของการได้รับการพัฒนา และความสนใจจากหน่วยงานภาครัฐ

อย่างที่อาจารย์ชูพิณิจ ได้พูดถึงแผนพัฒนาแม่บท และมันตรงกันข้ามสวนทางกัน ผมว่าหน่วยงานของรัฐมันชักเคอะเขินเอง

ผมดีใจที่จะได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยชาติพันธุ์ และพร้อมที่จะร่วมกัน อยากให้มีข้อเสนอแนะว่า องค์การที่เกี่ยวข้องน่าจะช่วยกัน เอาความรู้ที่กระจัดกระจายมารวมกัน และเอาความรู้ที่มีอยู่สืบต่อไป ส่วนที่อยากให้พวกเรามาร่วมมือกัน เราก็พร้อมที่จะสนับสนุน

นายแคะเว่น ศรีสมบัติ มองย้อนไปที่กลุ่มชาวเขาว่า เราไม่มองในแง่ร้ายของการพัฒนาจากภาครัฐ เพราะบางส่วน ชนเผ่าเราเองก็มีข้อผิดพลาดที่เกิดจากความไม่รู้ และไม่เข้าใจในความเป็นประเทศเท่าที่ควร คิดว่ามีทั้งส่วนเสียและส่วนดีอยู่ เพราะฉะนั้นในการวิจัยควรจะต้องมีจุดอ่อนของชนเผ่าที่จะต้องมาคุยกันว่า จุดด้อยของเราคืออะไร เพราะชาวเขาควรจะมีแนวทางในการพัฒนาตนเอง พัฒนาศักยภาพให้มีความเป็นมนุษย์ เราต้องทำอะไร เช่น กรณีของยาเสพติด เราจะหาทางหยุดยั้ง หรือแก้ปัญหาด้วยตัวเราเองได้อย่างไร เพราะสุดท้ายเราจะแก้ปัญหาไม่สิ้นสุด

คำถามก็คือ การทำวิจัยต้องมอง ๒ ด้าน คือด้านชนเผ่าที่ผิดพลาด และที่ชาวเขาไม่รู้ อย่างลึกซึ้ง และอีกด้านคือ สิ่งที่รัฐทำผิดพลาดจากนโยบาย สถานการณ์ จึงอยากให้โครงการนี้ วิเคราะห์ทั้งสองด้าน

นายสมบัติ เลาอื้อ พ่อหลวงเกิดพูดว่าเราถูกพัฒนามาตลอด และพูดถึงจุดอ่อนของชาวเขาเอง ผมเชื่อว่า หลังจากที่ทำกร่วมกับชาวเขามา ๕ ปี กลุ่มที่ผมมองได้ลึกคือ เผ่าลาหู่ ปัญหายาเสพติด ถ้าอยากจะลงลึกรายละเอียด ชาวบ้านที่อยู่แถบชายแดนจะเป็นแค่ตัวแทนเท่านั้นเอง เพราะผมเคยไปพูดคุยกับพ่อค้ายาเสพติด มันมีมิติคือ นักการเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยและเป็นฐานของการค้ายาเสพติด ชาวเขาเป็นเพียงผู้ล่าเหยื่อ

ปัญหาสุขภาพ เรื่องนี้ถ้ารัฐอยากทำจริงๆ ผมว่าจัดการปัญหาที่ผ่านมา เป็นการจัดการแบบไม่ตั้งใจดำเนินการ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีสุขภาพดี ในพื้นที่ อ.แม่ฮาดตอนนี้อยู่ปัญหาเรื่องบัตรถูกแก้ไขแล้วร้อยละ ๙๙ เหลือแค่ร้อยละ ๑ ที่ยังแก้ไขไม่ได้คือ เหลือแค่ลูกหลานที่ยังมีปัญหาอยู่ ถ้าไล่ตามเอกสารและตัวบุคคล ปัญหาอยู่ที่ตัวเขาเอง เนื่องจากเมื่อปี ๒๕๒๘ มีการขายบัตรประชาชนให้แก่เงินฮ่อไป แล้วบอกว่าเอกสารไม่มี จริงๆมันมีอยู่ ๒ ส่วน คือชาวบ้านหลอกและราชการหลอก

ปัญหาการจัดการทรัพยากร ต้องคุยกับภาครัฐ และต้องรับรองในสิทธิของความเป็น
มนุษย์ของชาวบ้านทุกเผ่า ผมว่ามี ๒ เรื่องคือ การลงสิทธิและการให้รัฐออกมาพูดเรื่องสิทธิของ
ชนเผ่า

นางสาวอัญชลี ผลเกลี้ยง ดูเอกสารหน้าที่ ๕ ผลที่คาดว่าจะได้รับ จะเห็นยุทธศาสตร์
ข้อ ๑ เน้นการเคลื่อนไหวทางสังคม เราต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน และต้องทบทวนคำนี้
เพราะครั้งหนึ่งเคยเป็นคำที่ผิดกฎหมาย แต่ในความเป็นจริงยังสร้างความไม่พอใจให้กับหลายๆ
ฝ่าย แล้วเรานิยามความหมายกันอย่างไร

นายชูพนิจ เกษมณี ความหมายในที่นี้คือให้สังคมใช้กิจกรรมที่ทำการเรียนรู้ร่วม
กัน สังคมในที่นี้คือสังคมในโครงการ และสังคมในอยู่นอกโครงการที่สนใจในโครงการ และต้อง
คำนึงถึงกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ในความหมายของเคลื่อนไหว ทุกฝ่ายต้อง
ตระหนักทำความเข้าใจร่วมกัน

คุณหญิงอัมพร มีสุข มันเป็นปัญหาเรื่องของภาษา เป็นเรื่องความคิด ในความหมาย
คือการตระหนัก เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

นายสมบัติ บุญคำเยื้อง ในประเด็นที่ ๑ คือเราไม่รู้จะใช้ภาษาอะไร เพราะในฐานะที่
เราเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกกระทำ เช่น แผนแม่บทฉบับที่ ๓ เราไม่เคยมีส่วนร่วมในกระบวนการ
พัฒนาเลย ในโครงการนี้คือเราต้องการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของเราเอง และต้องคุยกันว่าเราจะ
เคลื่อนไหวอย่างไร การเคลื่อนไหวคือเราจะทำอย่างไรดีที่จะทำให้เรากำหนดชะตาชีวิตของเรา
เองได้

นายชูพนิจ เกษมณี เราต้องตั้งคำถามว่า เราจะประชาสัมพันธ์ให้คนอื่นทราบได้อย่างไร
ไร ยุทธศาสตร์เป็นการวางหลักการร่วมกัน (หน้า ๕ เอกสารประกอบชุดใหญ่ หมายเลข ๓) ขอ
ทบทวนยุทธศาสตร์ของการดำเนินการโครงการฯ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ของโครงการ

๑. เน้นการเคลื่อนไหวสังคม

๒. กระบวนการตัดสินใจโดยการมีส่วนร่วมภาคประชาชน เน้นบทบาทหลักของเครือข่าย
ชายชนเผ่า และหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนเป็นหน่วยสนับสนุน

๓. ส่งเสริมความร่วมมือแบบพหุภาคีในลักษณะทีมงาน

๔. การดำเนินงานโครงการมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ภาคประชาชน

๕. เน้นฐานคิดด้านสิทธิมนุษยชนตลอดช่วงโครงการ

๖. เน้นการบันทึกเอกสารตลอดช่วงโครงการ

๗. โครงการให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการกระจายกลุ่มเผ่า และเพศ

ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นหลักการร่วมในการคิด ทำร่วมกัน และสามารถเสนอได้

นายสมบัติ บุญคำเยื้อง เราจะกำหนดการเคลื่อนไหวอย่างไร อยากให้มีการรับรู้ร่วมกันก่อน อาจจะเป็นเดือนมีนาคม เพื่อที่จะให้ได้รับรู้ร่วมกันทั้งหมด เพราะการกำหนดชะตาชีวิตมันหมายถึงชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยหลายร้อยคน คิดว่าเราต้องร่วมกันและรับรู้ให้กว้างกว่านี้

นายภาณุ แสงเทียนหยด สิ่งที่มีมักจะเกิดจากการวิจัยคือ เราหาต้นฉบับเอกสารไม่ได้ ไม่เคยมี และในโครงการนี้ อยากให้มีการเก็บต้นฉบับไว้ในชุมชนด้วย เพื่อเป็นบทเรียนในการเรียนรู้ต่อไป

นายชูพนิจ เกษมณี นอกจากเอกสารข้อเขียนแล้ว ซีดีรอมก็อาจจะเหมาะกับชุมชนมากกว่า

นายแคะเว่น ศรีสมบัติ กรณีตัวอย่างที่พูดถึง อยากจะคุยในกรณีที่เราเลือกพัฒนาตนเองเป็นส่วนใหญ่ เราจะว่ายังไง และอีกหลายหมู่บ้านที่เจริญเพราะรัฐ แล้วการศึกษาครั้งนี้จะมุ่งเน้นจากไหน

ง. การระดมข้อคิดเห็นแนวทางการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อบูรณาการเสริมสร้างกลไกการปฏิบัติงาน และแผนงานตามโครงการฯ

การประชุมเครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่าชนเผ่าเมี่ยน ม้ง ปกาเกอญอ อาข่า ลีซู ลาหู่ มีการนำเสนอพื้นที่ตัวอย่างกรณีศึกษา ดังนี้

๑. กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (ความสำเร็จ) บ้านสันเจริญ หมู่ที่ ๖ อ.ท่าวังผา จ.น่าน

เดิมเป็นหมู่บ้านที่ประสบปัญหาช่วงพ.ศ.๒๕๑๐ กว่าๆ มีปัญหาเรื่องคอมมิวนิสต์ จึงมีการย้ายมาอยู่ ณ ที่ตั้งปัจจุบัน และเคยมีการสัมปทานป่าไม้จนป่าสูญเสียมามาก ชาวบ้านก็ช่วยกันฟื้นฟูขึ้นมา จนป่าฟื้นขึ้นมา มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่า มีการจัดการป่าเช่นการจัดการพืช (ตำว) ทั้งชุมชนคำตำวมียอดเงินรายได้ประมาณ ๑ ล้านบาท ต่อปี

ชาวบ้านกันป่าอนุรักษ์ และปลาไซมอน และปลาอีกหลายชนิด ให้ความสำคัญอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ฟื้นฟูขึ้นมา มีปลาในเขตพื้นที่อนุรักษ์ และเขตจับ

ปัจจุบันดีขึ้นมีการจัดการป่าที่ดี มีเนื้อที่ป่าอนุรักษ์จำนวน ๒๐,๐๐๐ กว่าไร่ โดยกันเป็นพื้นที่อนุรักษ์เด็ดขาด ๗,๐๐๐ กว่าไร่ มีการอนุรักษ์พันธุ์ปลา ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านนาร่อง แต่เริ่มมีปัญหาอุทยานแห่งชาติ ก็มีปัญหา ไม่รู้ว่าจะต้องรองอย่างไร แต่ชุมชนร่วมมือดี ทุกวันนี้ก็อยู่กับพร้อมหน้าพร้อมตาไม่มีปัญหา

บ้านอยู่ในป่าลึก ๑๘ กม. แต่มีการจัดการปกครองทั้งรูปแบบดั้งเดิม และสมัยใหม่

๒. กลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญอ (ความล้มเหลว) บ้านขุนแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

เมื่อ ๒๐ ปีก่อนก็ทำการเกษตรแบบเดิม แต่ต่อมาก็มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ กลายเป็นปาล์วไร่ การที่ชาวบ้านหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจทำให้วัฒนธรรมชุมชนสูญหายไป คนเริ่มเห็นแก่ตัวมากขึ้น และมีหนี้สินมากขึ้น หน่วยงานของรัฐด้านบริการของรัฐ เช่นกระทรวงสาธารณสุข ในส่วนนี้ถือว่าดี

นายสมบัติ บุญคำเยือง ทั้งนี้หมู่บ้านนี้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมแบบเข้มข้น มีรายได้สูง มีคนเรียนหนังสือมากที่สุด ในหมู่บ้านปกาเกอญอ

๓. กลุ่มชาติพันธุ์ อาข่า บ้านพนาเสรี

เดิมที่ทำอาชีพเดิม บริเวณหมู่บ้านมีชาชนเองธรรมชาติ เก็บเพื่อขายบ้าง และเก็บมารักษาบ้าง เลี้ยงแขกบ้าง ต่อมามีการขายมากขึ้น ตอนนี้มีเกษตรที่สูง มาส่งเสริมปลูกพืชเมืองหนาว ทำให้ชาวบ้านหันมาปลูกไม้ผลมากขึ้น ทั้งอาข่า ลาหู่ จีนฮ่อ แต่ผลผลิตขายไม่ดี คนในหมู่บ้านขายแรงงานมากขึ้น ไม่ทราบว่าเป็นหมู่บ้านดีหรือล้มเหลว การเดินทางหน้าฝนใช้เวลาเดินทาง ๗ - ๘ ชั่วโมง ค่อนข้างลำบาก

นายแคะเว่น ศรีสมบัติ เรื่องที่จะพูดคือ การพัฒนามีการพูดมานาน สมัยก่อนมีการปลูกฝิ่น ต่อมา พ.ศ. ๒๕๐๓ รัฐก็สนับสนุนให้มีการปลูกข้าวโพด กระหล่ำ ต้องใช้พื้นที่มาก ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา ภูเขาโล้นเพราะการทำข้าวโพด ต่อมาเมื่อป่าโล้น ก็หันมาส่งเสริมการปลูกฝ้าย ๗-๘ ปี เนื่องจากดินแห้งแล้งแล้ว และมีการใช้สารเคมีมากขึ้น ก็ถูกกล่าวหามากขึ้น ผมเรียนจบก็คิดตั้งโรงเรียนให้คนได้เรียนกันมากขึ้น เพื่อทำอาชีพอื่นที่ดีกว่า แต่คิดแล้วไม่ทันการใช้แน่ ช่วงหลังก็ยังมีการสนับสนุนการปลูกพืชเศรษฐกิจมากขึ้น คนบางกลุ่มก็หันไปทำงานต่างประเทศมากขึ้น คนที่อยู่บ้านก็ปลูกพืชสวนคือ ลิ้นจี่ ก็ถูกมองเป็นปัญหาเคมี ปัจจุบันบ้านชาวเขาก็เปลี่ยนแปลง มองไม่เห็นแบบอย่างที่ดีชัดเจน

ทุกวันนี้ เราถูกส่งเสริมเรื่องค่านิยมที่ผิดตลอดมา เรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้ามา วัฒนธรรมก็จะหาย

สรุป หากเรามองในด้านการศึกษา ใช้ได้ ในเรื่องของอาชีพ ในด้านดีก็หลากหลาย แต่ด้านเสีย คือทั้งหมู่บ้าน ผู้ปกครองไม่สามารถอบรมสอนได้ ก็เป็นปัญหา ในด้านสาธารณสุข การรักษาแบบเดิมก็หายไป ด้านศาสนาก็หาย ชาวเขาจะบูชาพระคุณ ไม่เข้ากับศาสนาคริสต์ เชื่อว่าผีไม่ได้ขึ้นสวรรค์ เรื่องความรักเผ่าพันธุ์ เราไม่ต้องกลัวว่าจะสูญพันธุ์ เพราะทุกวันนี้เรารักเผ่าตนเองอยู่แล้ว หมายถึง ความศรัทธาในเผ่าพันธุ์ยังเจริญก็ยังไม่หาย แต่ในด้านการแต่งกายอาจจะเปลี่ยนแปลง

นางสาวอัญชลี ผลเกลี้ยง ขอสรุปเกณฑ์การวัดผลความสำเร็จเป็นของรัฐ ดังนี้

๑. เกณฑ์ในการวัดความสำเร็จ

การจัดการระบบน้ำ หมู่บ้านได้รับสถานะเป็นทางการ มีผู้ใหญ่บ้านเป็นของตนเอง มีการจัดสรรงบประมาณจากราชการ

๒. เกณฑ์ในการวัดความล้มเหลว

การสูญเสียที่ดิน คนหนุ่มสาวย้ายเข้าเมือง ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม ถูกเรียกไปประชุม ประชาชนไม่รู้สิทธิของตนเอง ระบบการเกษตรและพันธุ์พืชดั้งเดิมหายไป ฯลฯ

การศึกษาช่วงหลังเน้นที่การพึ่งพาคนอื่น เรียนจบแล้วพึ่งพาคนอื่นมากขึ้น คนในชุมชนไม่มีสิทธิจะเข้าไปจัดการศึกษา ทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพหลากหลายมากขึ้น แต่ทำให้มีหนี้สินถาวร และพันธุ์พืชดั้งเดิมหายไป เป็นที่น่าสังเกตว่าเป็นอาชีพที่สังคมไม่ยอมรับ อาชีพที่ผิดกฎหมาย คนในหมู่บ้านหารายได้มากกว่าดูแลครอบครัว สาธารณสุขทำให้ชาวบ้านได้รับความเอื้ออำนวย ได้รับวัคซีนต่าง ๆ อัตราการเกิดลดน้อยลง ระบบการแพทย์พื้นบ้านทำให้ระบบหมอตำแยหมดไปเลย แต่ไปอยู่ที่สถานอนามัย ในขณะที่เดียวกันระบบการพึ่งพาตนเองก็ลดน้อยลง ประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าจะมีสถานอนามัย แต่ก็ไม่มีหมอให้ชาวบ้านได้ถูกการรักษา มีโรคใหม่ ๆ เกิดขึ้นในชุมชน ที่แน่ ๆ คือ โรคพิษณุ HIV การที่สาธารณสุขทำให้มีความสะอาดมากขึ้น สัตว์เลี้ยงไม่อยู่ในชุมชน ถึงแม้ว่าจะมีสถานอนามัยในหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านก็ไม่มีหลักประกันว่าจะได้รับการรักษา ที่ให้ความสำคัญเพราะว่า ผู้หญิงไปรักษาในสถานอนามัยมากกว่าผู้ชาย

ในเรื่องของการใช้สารเคมี สารที่ตกค้างอยู่ในร่างกาย ออแกโนคลอรีน จังหวัดเชียงราย ถูกทำวิจัย ๘๐ เปอร์เซ็นต์ การเกษตร ผลผลิตสูง ข้าวโพดอาจปลูกได้มากกว่าเมื่อก่อน มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบมากขึ้น จะเห็นว่ามีความรู้สมัยใหม่เข้ามา ในขณะเดียวกันมีผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิม อิทธิพลของความรู้สมัยใหม่ ๆ ก็มีมากขึ้น เช่น การแบ่งประเภทป่า

สังคมและวัฒนธรรมหลายชุมชนเปิด ทำให้รู้จักเปิดตัวและรับวัฒนธรรมมากขึ้น ทำให้เกิดการละเลยความรู้ของตนเองมากขึ้น บทบาทของผู้รู้ ไม่รู้จะถ่ายทอดกับใคร ประเพณีต่าง ๆ หายไป วัดถูกทำลาย ทำให้เจริญรวดเร็ว ไปไหนมาไหนได้ง่ายมากขึ้น หมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ อาทิต บ้านปากกล้วย ผาซ้อ เจียจันทร์ มีดหลวง ดอยช้าง พนาเสรี หมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ อาทิต ขุนห้วยไผ่

นายสมบัติ บุญคำเยื่อง การพัฒนา (NGOs/ GOs/ POs) เกณฑ์การคัดเลือก ตัวชี้วัด

๑. ความยั่งยืน (เกณฑ์ในการพึ่งพาตนเองในเรื่องอาหาร พันธุ์พืช ของป่า ความหลากหลายหรือไม่)

๒. อำนาจชุมชน (อำนาจจัดการป่า จัดการที่ดิน มีอำนาจจัดการชุมชนหรือไม่) เช่น สันติเจริญ

๓. ศักยภาพ ชุมชน (ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี การเรียนรู้) เช่นบ้านโป่งไฮ

๔. ศิลปวัฒนธรรม มิติทางวัฒนธรรม

๕. ระบบการศึกษา

๖. องค์การศาสนา

ข. สรุปแนวทางการบูรณาการความร่วมมือในการดำเนินการโครงการฯ

โดยนายชูพนิจ เกษมณี

๑. ประเด็นให้กลับไปคิดกันต่อ

(๑) จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นเราสามารถคัดเลือกหมู่บ้านได้ใหม่ มีความสัมพันธ์กัน ๒ ส่วน การพัฒนาที่ผ่านมามีปัญหา ส่วน NGOs ฯลฯ นั้นเราต้องทบทวนให้หมด เช่น บ้านสันติเจริญ พืชาวเวียดนามไปก็เกิดการเรียนรู้ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าไปทำให้ลดศักยภาพหรือเพิ่มศักยภาพหรือไม่ ทำให้มองเป็นภาพความสัมพันธ์

(๒) อยากจะเพิ่มมุมมอง ความสามารถในการสืบทอดความเป็นอุดมคติ ศิลปะ วัฒนธรรม หรือไม่ แต่ที่ผ่านมา มีหมู่บ้านสามารถประสานงานกับองค์กรภายนอกมาก แต่ไม่มีการสืบทอด ศิลปวัฒนธรรม ต้องพิจารณาอีกมุมหนึ่ง

(๓) เกณฑ์ทางวัฒนธรรม เราต้องแบ่งช่องกิจกรรมเพื่อการพัฒนา บ้านไหนมีไม่มีก็ขีดไปตามองค์กรชุมชน ความหลากหลายขององค์กร ทำหน้าที่ต่าง ๆ กัน ที่มีกันทำเป็นจุดแข็ง เช่น องค์กรที่มีอยู่ตามประเพณี หรือว่าเราพูดถึงในแง่ของการมีส่วนร่วม การมีภาวะผู้นำที่ดี เกณฑ์ไปดูที่อาชีพ คงไม่ใช่ไปดูที่รายได้อย่างเดียว แต่ต้องมองไปที่ความยั่งยืนด้วย เช่น อนุรักษ์ป่า ลดเลิกการใช้สารเคมี ความหลากหลายของพันธุ์พืช ซึ่งหลายคนในไร่เดิมของเรา แม้แต่ไผ่ผืน มีพืชพันธุ์ดั้งเดิม มากกว่า ๖๐ ชนิด มีนัยถึงโภชนาการ มีอาชีพทางเลือกอื่น ๆ อีกหรือไม่ เช่น บ้านสันติเจริญ เป็นการเกษตรเชิงอนุรักษ์ การลดลงของภาวะหนี้สิน เป็นตัวชี้วัดได้ น่าจะมาจัดเป็นเกณฑ์ย่อย ๆ ในชุดใหญ่ เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ดูว่าชุมชนนั้นมีการจัดการทรัพยากรหรือไม่ อย่างไร ใช้ประโยชน์อย่างไร แหล่งน้ำ สัตว์ มีมาตรการในเชิงอนุรักษ์หรือไม่ การศึกษามีเกณฑ์เข้าไปจัดอะไรหรือไม่ แต่การศึกษาไม่ได้ผนวกความรู้ท้องถิ่น ชนเผ่า ประเพณีอยู่ในระบบการศึกษา สุขภาพอนามัย ส่วนที่ดีมีหมอ มีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ดูเหมือนว่ามีการรักษาพื้นบ้านหมดไป เช่น แผนโบราณ แผนใหม่ ๆ กรณีที่สมบัติ ที่ให้เล่าให้ฟังถึงการพัฒนาจากปัญหาสู่ทางออก ถึงความเข้มแข็ง เข้าเกณฑ์อื่น ๆ อีกหรือไม่

(๔) หลังจากที่องค์กรชุมชนได้เข้าไปทำงาน การเรียนรู้ที่ผ่านมา การทำงานที่ผ่าน นำไปสู่สิ่งที่จับต้องได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการดูแลรักษาทรัพยากร สุขภาพ ลดละเลิก การใช้สารเคมี เขาได้นำไปใช้และนำไปใช้หรือยัง แต่อาจถามหมู่บ้านอื่นก็ได้ว่า ที่ทำแบบนี้ใครเป็นคนสอน มีคนเฝ้าดู แต่บ้านโป่งไฮไม่เคยมีการออกไปเขียนแผนพับ ชาวบ้านสามารถจัดการป่าได้ดีมาก แต่ที่ผ่านมาถูกอุทยานแห่งชาติยึด เห็นว่าอุดมสมบูรณ์มาก เป็นอุทยานแห่งชาติเดียวที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปล่าสัตว์ได้ ตัดไม้มาใช้ได้ องค์กรชาวบ้านไม่มีการจัดองค์กรอย่างแท้จริง แต่ชาวบ้านจะอุปโลกน์

(๕) ความสำเร็จ ในทัศนะของรัฐหรือชาวบ้าน เราเอาทัศนะความสำเร็จของทัศนะชาวบ้าน

(๖) อำนาจของชุมชน ในระบบโรงเรียนซึ่งมีความสำคัญมาก เป็นการจัดการดูแล ลูกหลานในอนาคตนาน้อยแค่ไหน

(๗) ลักษณะโครงสร้างประชากร ถ้าดูอำนาจ ประชากรก็น่าจะมีศักยภาพด้วย

(๘) เนื่องจากที่อาจารย์สมบัติฯ สรุปไว้บนกระดาน ทำให้มันหลวมเกินไป ถ้าในหมู่บ้านมีหลายองค์กร เป็นหนึ่งเกณฑ์ใหญ่ในองค์กรชุมชน ชุมชนเหล่านี้สามารถแก้ไขปัญหาได้ หรือว่าพูดถึงการมีผู้นำที่ดี ทำให้กลุ่ม น่าจะเป็นเกณฑ์ย่อย เรื่องอาชีพเกษตร ที่เป็นเชิงอนุรักษ์ เป็นมิตรต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ทำให้เรานึกได้ว่าเป็นเกษตรอนุรักษ์ มีความหลากหลายในการทำการเกษตร อาชีพต้องลดภาวะหนี้สินหรือไม่

(๙) ทรัพยากรธรรมชาติ ค่าใช้จ่ายการป่าในเชิงอนุรักษ์หรือไม่ การจัดการแหล่งน้ำ สัตว์น้ำมีมาตรการวิธีการอย่างไร ถ้าเรามองว่าในส่วนของชนเผ่า เสริมวัฒนธรรมหลักสูตรท้องถิ่นเข้าไปด้วยจะดีหรือไม่อย่างไร สุขภาพอนามัยเป็นคะแนนอยู่ในใจก็ไม่ใช่

(๑๐) เราคิดว่า เราอาจไม่ต้องคิดถึงความล้มเหลวทั้งหมด เมื่อเราศึกษาแล้วสามารถเป็นนโยบายได้ จะเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างไร การพัฒนาที่ผ่านมา ๔๐ ปี พวกเราเห็นอย่างนี้สรุปอย่างนี้ ต้องกลับไปถามหมู่บ้านด้วย ให้ชุมชนตัดสินใจ

(๑๑) ตัวชีวิต อะไรไม่สำเร็จบ้าง อยากให้คิดต่อไปว่า มีอะไร ปัจจัยอะไร ต้องมีตัวชีวิต ถ้าเราศึกษาหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านสำเร็จ เขาจะนำไปปรับปรุงใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอื่นได้อย่างไร

(๑๒) องค์กรศาสนา เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

(๑๓) ปัญหาที่เราประสบอยู่คือเรื่องอะไรบ้าง (ตามแก้ปัญหา แต่ไม่ได้ป้องกันปัญหา)

บทสรุป พื้นที่ที่ถูกเสนอเป็นหมู่บ้านตัวอย่างของการศึกษา

๑.บ้านวังใหม่ (ผาซ้อ / อ่าวเมียน ลีซู ลัวะ ลาหู่ผสมจีน) ๕ กลุ่มบ้าน อยู่ในเขตอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง(ลบ)

๒.บ้านโป่งไฮ (ลาหู่แดง) หมู่ที่ ๑๕ ตำบลแม่สาว อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่ เจมส์ แมคคาที เคยดำเนินการสำรวจในปี ๒๓๘๗

๓.บ้านสันเจริญ (เมี่ยน) ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (การจัดการปัญหาเป็น) (บวก)

คณะผู้วิจัย

๑. คุณหญิงอัมพร มีสุข หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

๒. นายชูพนิจ เกษมมณี ผู้อำนวยการโครงการฯ โดยนางนารี จิตรรักษา เป็นผู้อำนวยการร่วมโครงการฯ (รองผู้อำนวยการโครงการฯ) และนายสมบัติ บุญคำเยื่อง เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการโครงการฯ

๓. นายศรชัย มุ่งไธสง นางนารี จิตรรักษา นักวิจัยหลักทีม ๑

๔. นางพจนารถ อินทรมานนท์ นักวิจัยหลักทีม ๒

๕. อัญชลี ผลเกลี้ยง นักวิจัยหลักทีม ๓

จ. ปิดการประชุม โดยคุณหญิงอัมพร มีสุข

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเป็นผู้ดูแลด้านกฎหมาย สำนักงานประสานงานอยู่ที่ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา นักวิจัยเป็นเจ้าภาพเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องนี้ หลักการทำงานเป็นทีม เพราะฉะนั้น ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาเป็นสำนักงานศูนย์กลางประสานงาน ผู้ประสานอยู่กรุงเทพฯ ก็คงจะไม่ได้ทำงานเต็มเวลา นักวิจัยหลักเป็นคณะที่อาจารย์สมบัติฯ แนะนำไปแล้ว นอกจากนี้แล้วยังมี NGO มีบุคลากร เป็นผู้ชำนาญการด้านต่าง ๆ จะมาหนุนเสริมโครงการวิจัย อีกด้านหนึ่งมีเครือข่ายชนเผ่า โดยมีสมัชชาชนเผ่า การตัดสินใจต่าง ๆ ตัดสินใจในรูปของเครือข่าย เพราะฉะนั้นสำนักงานประสานงานจำเป็นต้องมีชื่อที่อยู่ เช่น เครือข่ายเผ่าต่าง ๆ เช่นผู้ประสาน ผู้ติดต่อ ก่อนกลับขอให้พวกเราผู้แทนชนเผ่า ช่วยทิ้งชื่อไว้ให้ด้วย อย่างน้อยประมาณ ๒ - ๓ คน นอกจากนี้แล้วยังมีโอกาสดูจะต้องปรึกษาในเรื่องอื่น ๆ อีก เช่น เวทีชาวบ้าน จัดเป็นกี่ระดับ ศึกษาจากอ่านเอกสาร ในระดับพื้นที่ เมื่อทีมงานพร้อม อย่างน้อยต้องใช้เวลา ๓ - ๔ เดือน แล้วนำมาเสนอในเวที เชื่อว่าชาวบ้านสามารถวิเคราะห์นำเสนอได้ดีขึ้น มีเวทีต้องปรึกษากันอีก ก็ครั้ง อย่างไร

กรณีเรากำลังเผชิญกับการประกาศอุทยานแห่งชาติ เราสามารถเชิญชาวบ้านวิจิตร
ความเป็นมาอย่างไร แนวคิดการจัดการป่า ความเป็นมาอย่างไร เนื้อหาที่เราพัฒนาศักยภาพ
ให้แก่ แก่นนำเผ่าที่มีเนื้อหาอะไรบ้าง โดยเฉพาะแก่นนำผู้รู้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติห่วงใยสังคมไทย ได้ตระหนักดีว่าพี่น้องชาวไทย
เรา ไม่ว่าจะเป็นชนเผ่าบนพื้นที่สูงได้รับผลกระทบจากการพัฒนาที่หลงทาง ส่งผลกระทบบาง
กลุ่มมากกว่าบางกลุ่ม เริ่มทำงานกับชาวไทยภูเขาปี ๒๕๐๐ รู้สึกว่ามีอะไรหลายสิ่งหลายดีขึ้น
มาก แต่มีปัญหาบางอย่างมากยิ่งขึ้น อยากดูแลพี่น้องชาวไทยในมิติของสิทธิมนุษยชน เพื่อ
ส่งเสริมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทย ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคน ที่สำคัญผู้นำชนเผ่า
ทั้งหลาย ในนามของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนไม่ให้ท่านลำบาก แต่อยากให้ท่านเป็นผู้ใส่
น้ำเสียออกจากสังคมไทยเรา ขอขอบพระคุณล่วงหน้า

ปิดการประชุม เวลา ๑๘.๐๐ น.

ส่วนที่ ๒

เอกสารประกอบการประชุม

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ

แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง⁹

ชูพนิจ เกษมณี¹⁰

ที่ผ่านมารัฐบาลไม่ได้บูรณาการแผนการพัฒนามนพื้นที่สูงในทุกประเด็นร่วมกัน จึงทำให้การพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาบนพื้นที่สูงไม่ได้ผล จนมีการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง แผนพัฒนาฉบับแรกขึ้นในปี ๒๕๓๕-๒๕๓๙ ฉบับที่สอง ๒๕๔๐-๒๕๔๔ ฉบับที่สาม ปี ๒๕๔๕-๒๕๔๙ ซึ่งเป็นการกำหนดช่วงเวลาให้สอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากการพิจารณาและศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตามแผนแม่บท เพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง มีประเด็นที่เป็นข้อวิจารณ์เนื้อหา “แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ระยะที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙” มีรายละเอียดดังนี้

- การกล่าวถึงชุมชนบนพื้นที่สูง ที่อยู่ห่างไกลในเขตป่า เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ทำให้ราชการเข้าไปไม่ถึง ไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมาย (ค่าน้ำและหลักการและเหตุผล)
- มีการเชื่อมโยงกับปัญหาการอพยพหลบหนีเข้าเมือง และปัญหาการผลิต และการค้ายาเสพติด (หลักการและเหตุผล)

ข้อพิจารณา

- เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ และการตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตป่า ก่อนการประกาศใช้กฎหมายป่าอนุรักษ์ต่างๆ
- สิทธิที่เป็นการสืบทอดจากบรรพบุรุษ หลายประเทศให้ความสำคัญคุ้มครองพื้นที่บรรพบุรุษ (Ancestor Domain)
- การไม่มีสถานะบุคคล เป็นเพราะราชการเข้าไปไม่ถึง แต่ไม่ควรเป็นความผิดของชาวบ้าน

⁹ สรุปจากการนำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง ในการประชุมคณะกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ครั้งที่ ๖/๒๕๔๖ วันพฤหัสบดีที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๔๖

¹⁰ อาจารย์ประจำ ภาควิชาการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร, นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์/ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาแห่งประเทศไทย(IMPECT)

- ไม่มีหลักฐานการยืนยันว่า วิธีชีวิตการเกษตรตามประเพณี ได้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศน์ ข้อค้นพบจากงานวิจัยกลับเป็นตรงกันข้าม
- ปัญหาการหลบหนีเข้าเมือง และขบวนการค้ายาเสพติด เป็นปัญหาจากนอกประเทศ ไม่ใช่ความผิดของประชากรบนพื้นที่สูงในประเทศไทย
- ตามรายงานปี ๒๕๔๒ บุคคลบนพื้นที่สูงได้รับการลงรายการสัญชาติไทย กว่า ๔๙๖,๒๖๓ คน จากประชากร ๘๗๓,๗๑๓ คน จึงยังเหลืออยู่ประมาณ ๓๗๗,๔๕๐ คน มีผู้ยื่นคำร้องขอสัญชาติไทย ๑๓๔,๗๘๕ คน และขอสถานะต่างด้าว ๔๙,๘๕๐ คน
- ทางราชการยืดเวลาผ่อนผันทีละปี จากนั้นจะผลักดันออกนอกประเทศ

ข้อพิจารณา

- บุคคลผู้มีสิทธิได้สัญชาติไทย ย่อมมีสิทธิติดตัวตลอดเวลา
 - มีความผิดพลาด ในการกรอกเอกสารการสำรวจของทางราชการบางส่วน
 - กฎหมายสัญชาติไม่ลดหย่อนกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ว่าด้วยแผ่นดินเกิด
 - ควรมีการปรับปรุงกฎหมาย ให้โอกาสผู้ที่มีหลักฐานว่าอาศัยอยู่ในประเทศไทย
 - ควรมีการปรับปรุงกฎหมาย ให้โอกาสผู้ที่มีหลักฐานว่าอาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เช่น ไม่น้อยกว่า ๒๐ ปี พึงมีสิทธิได้รับการลงสัญชาติไทย
- ยังมีหมู่บ้านที่ยังไม่จัดตั้งเป็นหมู่บ้านตามกฎหมาย จำนวน ๒,๓๘๗ กลุ่มบ้าน จากจำนวนรวม ๔,๑๙๒ กลุ่มบ้าน

ข้อพิจารณา

- จำเป็นต้องมีแผนงานและมาตรการเร่งรัดดำเนินการ เพราะหมู่บ้านไม่เป็นทางการ เหล่านี้จะขาดโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ โดยเฉพาะในส่วนที่ผ่าน อบต.
- การนำเสนอปัญหาในลักษณะภาพตัวแทน (Stereotype) ได้แก่ ปัญหาการเพิ่มประชากร การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ และความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านบนพื้นที่สูง กับพื้นที่ราบ

ข้อพิจารณา

- เหล่านี้เป็นปัญหาที่ปรากฏในบางพื้นที่ ไม่สมควรกล่าวประหนึ่งเป็นปัญหาร่วมของคนทั้งหมด
- กำหนดวัตถุประสงค์ของแผน ไม่มุ่งแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นปัญหาพื้นฐาน

ข้อพิจารณา

- กฎหมายป่าไม้หลายฉบับ ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ และ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

มาตรา ๔๖ การอนุรักษ์หรือฟื้นฟูวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ

มาตรา ๕๐ การบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โครงการต้องมีการ
ประเมินผลกระทบ

- แผนแม่บทไม่แสดงความตั้งใจที่จะปรับปรุงกฎหมายป่าไม้ที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ไม่มีความชัดเจนในเรื่อง สิทธิในการถือครองที่ดิน (Land Tenure Right) สิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Usufruct Right) สิทธิของบรรพบุรุษ (Ancesior Right) แต่อย่างใด
- ดังนั้น การประกาศเขตหรือขยายเขตอุทยานแห่งชาติใหม่ๆ จึงเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชนที่อยู่มาก่อนโดยตรง
- การจำแนกประเภทของชุมชนบนพื้นที่สูง วางอยู่บนฐานคิดที่ไม่เหมาะสม

ข้อพิจารณา

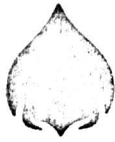
- การจำแนกนี้ส่งเสริมให้มีการตั้งหมู่บ้านขนาดใหญ่ (ไม่น้อยกว่า ๕๐ หลังคาเรือน) แต่จากหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าหมู่บ้านขนาดเล็กมีความเหมาะสมในการจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำขนาดเล็ก (Pocket Watershed Management) ได้ดีกว่าหมู่บ้านขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ยังพบว่า หมู่บ้านขนาดใหญ่มีปัญหาสังคมการปกครองซับซ้อน
 - การจัดจำแนกนี้กลับไม่พิจารณาคุณสมบัติที่แสดงศักยภาพของชุมชน เช่น ความสามารถในการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่ายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม หรือความเป็นชุมชนที่อยู่มาช้านาน หรือความสามารถทำให้เป็นหมู่บ้านปลอดพ้นจากยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น
- ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ เป็นการสืบทอดยุทธศาสตร์มาจากแผนแม่บทฯ ฉบับที่ ๒

ข้อพิจารณา

- ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการมองเห็นกลุ่มเป้าหมายเป็นเพียง กลุ่มผู้รับที่เฉื่อยชาของการพัฒนา
- องค์การบริหารแผนแม่บทฯ ถึงแม้จะเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน และองค์กรชุมชน เข้ามีส่วนร่วมทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่ให้ความสำคัญ
- การนำเสนอปัญหาในลักษณะภาพตัวแทน (Stereotype) ได้แก่ปัญหาการเพิ่มประชากร การแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติ และความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านบนพื้นที่สูงกับพื้นที่ราบ

ข้อวิจารณ์ต่อภาพรวมของแผนแม่บทฯ ฉบับที่ ๓

- แผนแม่บทฯ ไม่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาภาคเอกชน ที่ทำงานบนพื้นที่สูงมีจำนวนมากกว่า ๔๐ องค์กร และองค์กร และองค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกันเป็นเครือข่ายในระดับต่าง ๆ ทั้งในขั้นตอนของการวางแผน การบริหารแผน และการติดตาม – ประเมินผล อันเกิดจากการดำเนินงานตามแผน
- คำอธิบายในแผนแม่บทฯ มักจะกล่าวถึงกลุ่มเป้าหมายด้วยทัศนคติเชิงลบ มากกว่าการคำนึงถึงศักยภาพในทางบวกของกลุ่มเป้าหมาย
- แผนแม่บทฯ ไม่มุ่งที่จะแก้ปัญหาในระดับโครงสร้าง ที่เป็นปัญหาพื้นฐาน
- กระบวนการจัดทำแผนแม่บทฯ ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ และ ๕๖ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มาตรา ๕๙ สิทธิการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานราชการ
- แผนแม่บทฯ ไม่แสดง*** ในความตระหนัก และเคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ในระดับสากล ในเรื่องต่อไปนี้
 ๑. การขาดความมั่นคงในถิ่นที่อยู่
 ๒. การขาดความมั่นคงในปัจจัยการยังชีพ
 ๓. การขาดการยอมรับ ในการดำรงวิถีการทำมาหากินตามประเพณี
 ๔. การขาดความคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม
 ๕. การขาดสิทธิในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ
 ๖. การขาดการยอมรับ ในสิทธิบรรพบุรุษ
 ๗. การจำกัดเสรีภาพ ในการเดินทางในราชอาณาจักรไทย

ศูนย์การสนทนาศิทธิมนุษยชน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ถ้าไม่ใช่แผนแม่บทพัฒนามนุษย์ที่สูงในการพัฒนาชาวเขา ซึ่งใช้แผนพัฒนาปกติ ก็จะมีปัญหา เนื่องจาก แผนพัฒนาปกติไม่มีการสอนด้านเกษตรบนพื้นที่สูง การทำขั้นบันได ถ้าทำไม่เป็นก็ก่อให้เกิดความเสียหาย ต้องมีองค์ความรู้เฉพาะในการทำเกษตรที่สูง คุณภาพ การศึกษามนุษย์ที่สูงก็ต่ำ ต้องออกแบบโดยมีแผนสำหรับที่สูง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กลุ่มชาติพันธุ์ ในด้านการพัฒนา เดิมอยู่ที่กรมประชาสงเคราะห์ ด้านการเกษตรก็อยู่กับ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ถ้าเป็นการศึกษาก็ขึ้นอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการ แผนเหล่านี้เป็น ประโยชน์ในการตั้งงบประมาณ เป็นงบประมาณพิเศษต่างหากเฉพาะส่วนราชการนั้น แต่ไม่มี งบประมาณจัดสรรให้กับองค์การพัฒนาเอกชน ทางส่วนราชการขอให้ผ่านแผนงานนี้ไปก่อน เพื่อใช้งบประมาณได้ แต่ก็เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเสนอแผนเข้ามาให้เวลาสิบสี่วัน ตอนนี้มีแผน ที่ยกร่างโดยชาวบ้านแล้ว แต่ไม่มีการจัดเวทีในการบูรณาการแผน จึงเสนอว่า อยากให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เสนอในเรื่องแผนพัฒนามนุษย์ที่สูงต่อผู้เกี่ยวข้อง และผลักดันให้เกิดข้อตกลงร่วม ที่ให้ฝ่ายตัวแทนชาวบ้านเสนอแผน เพื่อบูรณาการแผนร่วมกับภาครัฐ

สรุปแนวทางการปฏิบัติงานโครงการศึกษาและพัฒนา

“กระบวนทัศน์ใหม่สู่การพัฒนาชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง: แนวทางสิทธิมนุษยชน” (โครงการศึกษาและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม“พลังร่วมสร้าง: กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนา บนพื้นที่สูงสิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”) (ระยะที่ ๑: ม.ค. ๔๗ – มี.ค. ๔๘)

(A New Paradigm Towards Ethnic Highlanders' Community Development:

A Human Rights Approach (Phase I: January 2004 – March 2005)

๑. ความเป็นมา

- โครงการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง ส่วนใหญ่เป็นการวางแผนและดำเนินการแบบบนลงล่าง = ขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
- เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและนักพัฒนา ขาดความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มเป้าหมายบนพื้นที่สูง
- นโยบายและการดำเนินงาน วางอยู่บนฐานของการมองเห็นกลุ่มเป้าหมาย และวิถีชีวิตของพวกเขาเป็นดัวปัญหา
- นโยบายและแนวทางการพัฒนาทำให้เกิดปัญหาใหม่ ๆ และมีความรุนแรงยิ่งขึ้น
- กลุ่มชนเผ่าได้เรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันเป็นองค์กร และเครือข่ายมากขึ้น

๒. วัตถุประสงค์ของโครงการ

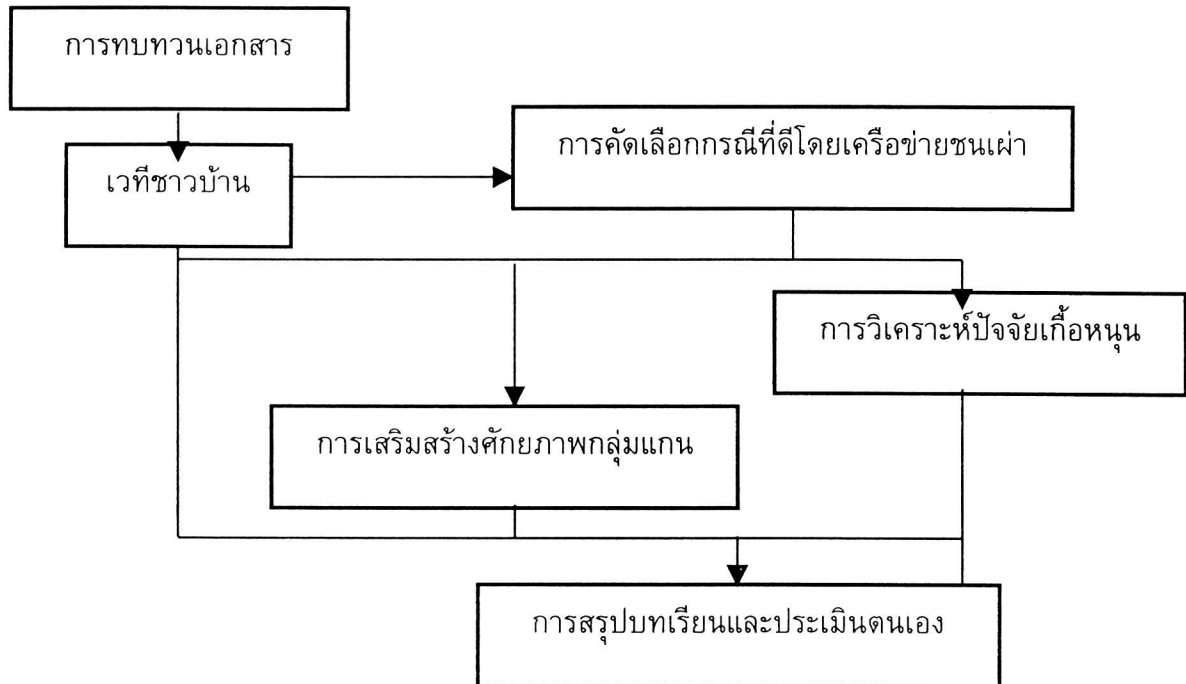
๑. เพื่อทบทวน และสะท้อนประสบการณ์ที่ผ่านมาของการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง จากทัศนะมุมมองของชนเผ่าเอง

๒. เพื่อค้นหาปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดปฏิบัติการในการพัฒนาชุมชนที่ดี โดยการบ่งชี้ของชนเผ่าเอง

๓. เพื่อนำบทเรียนที่ได้มาแปรเป็นสื่อที่เหมาะสม เพื่อการเผยแพร่สู่พื้นที่สูงแห่งอื่น ๆ โดยผู้เอื้ออำนวยที่เป็นชนเผ่า

๔. เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อระดับนโยบาย โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน

๓.วิธีดำเนินการ
ระยะที่ ๑ (๑๕ เดือน)

๑. ทบทวนประสบการณ์เกี่ยวกับโครงการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง

๑.๑ การทบทวนเอกสาร ประมาณ ๓ – ๔ เดือน จัดเตรียมนำเสนอในเวทีชาวบ้าน

๑.๒ เวทีชาวบ้าน จัดเตรียมโดยเครือข่ายชนเผ่า เพื่อให้การศึกษาสิทธิมนุษยชน รับฟังรายงานจากการทบทวนเอกสาร และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงที่ผ่านมา

๒. คัดสรรชุมชนที่มีปฏิบัติการที่ดีด้านการพัฒนา

๒.๑ การคัดเลือกโดยกระบวนการเครือข่ายชนเผ่า กรณีที่ดี ๒ ตัวอย่าง เช่น ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเกษตร อาชีพ การศึกษา-วัฒนธรรม เป็นต้น และกรณีที่ล้มเหลว ๑ ตัวอย่าง เพื่อศึกษาเชิงลึก

๓. ค้นหาปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดปฏิบัติการที่ดี ด้วยการศึกษาเชิงลึก จากกรณีศึกษา ต่อไปนี้

๓.๑ กรณีศึกษาที่ดี ๒ ตัวอย่าง

๓.๒ กรณีศึกษาที่ล้มเหลว ๑ ตัวอย่าง

๔.การเสริมสร้างศักยภาพในระดับรากหญ้า โดยใช้ฐานแนวทางสิทธิมนุษยชน

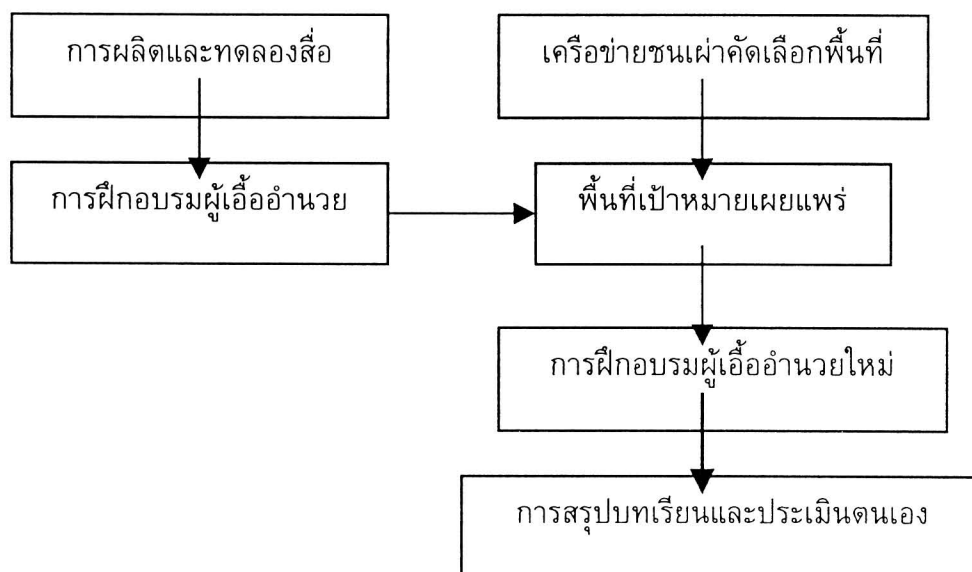
๔.๑ พัฒนาชุดฝึกอบรม

๔.๒ ฝึกอบรมผู้เอื้ออำนวย มุ่งเน้นกลุ่มแกนนำองค์กรชุมชนและเครือข่าย จำนวน

๑๕ คน

๕.การสรุปบทเรียนและประเมินตนเอง โดยการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการในระดับโครงการ

ระยะที่ ๒ (ปีที่สอง)

๑. แปลรูปบทเรียนเป็นสื่อที่เหมาะสม

๑.๑ พัฒนาและทดลองสื่อมัลติมีเดีย

๑.๒ เสริมสร้างศักยภาพผู้เอื้ออำนวยชนเผ่า

๒. เผยแพร่สื่อในพื้นที่สูงแห่งอื่น ๆ

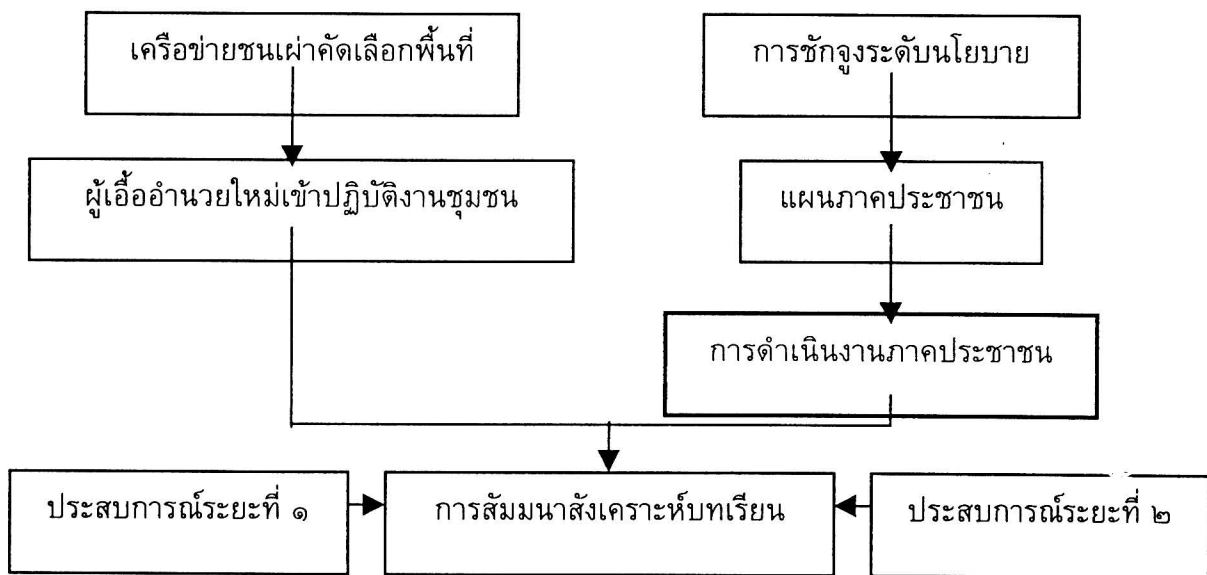
๒.๑ เครือข่ายชนเผ่าคัดเลือกพื้นที่

๒.๒ การเผยแพร่ และเอื้ออำนวยบนฐานความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน

๒.๓ เสริมสร้างศักยภาพผู้เอื้ออำนวยกลุ่มใหม่

๓. การสรุปบทเรียนและประเมินตนเอง

ระยะที่ ๓ (ปีที่สาม)

๑. การขยายพื้นที่เป้าหมาย

๑.๑ ผู้เฒ่าอำนวยกลุ่มใหม่ปฏิบัติงานในชุมชนเป้าหมายใหม่

๒. การชักจูงระดับนโยบาย

๒.๑ มุ่งสู่แผนและการดำเนินงานภาคประชาชนบนฐานสิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย

๓. การสัมมนาสังเคราะห์บทเรียน

๓.๑ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมพหุภาคี

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากปีที่ ๑

ผล	ตัวชี้วัด
๑. แนวคิดและแนวทางการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง และผลที่เกิดขึ้น	๑.๑ เอกสารรายงานจากการศึกษาเอกสาร ๑.๒ สื่อนำเสนอ Power Point
๒. ข้อเสนอจากเวทีชาวบ้าน	๒.๑ เอกสารรายงานเวทีชาวบ้าน ๒.๒ ชุดเครื่องมือให้การศึกษาสิทธิมนุษยชน
๓. กรณีศึกษาปฏิบัติการที่ดี ๒ ตัวอย่าง และกรณีศึกษาที่ล้มเหลว ๑ ตัวอย่าง	๓.๑ ชื่อและสถานที่ตั้งชุมชน เพื่อกรณีศึกษาที่เป็นกลุ่มหมู่บ้าน ๓ กลุ่ม
๔. ปัจจัยที่เกื้อหนุนความสำเร็จของการพัฒนา	๔.๑ เอกสารรายงานเชิงกระบวนการจากแต่ละกรณีศึกษา ๔.๒ เอกสารรายงานฉบับสังเคราะห์จากทุกกรณีศึกษา ๔.๓ อย่างน้อยผู้เฒ่าอำนวยชนเผ่าได้รับการฝึกอบรม ๑๕ คน
๕. กลุ่มผู้เฒ่าอำนวยชนเผ่ากลุ่มแรก	๖.๑ เอกสารรายงานการประเมินตนเองระยะที่ ๑
๖. การสรุปบทเรียนจากระยะที่ ๑	

ยุทธศาสตร์ของโครงการ

- เน้นการเคลื่อนไหวสังคม
- กระบวนการตัดสินใจโดยการมีส่วนร่วมภาคประชาชน เน้นบทบาทหลักของเครือข่ายชนเผ่า และหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนเป็นหน่วยสนับสนุน
- ส่งเสริมความร่วมมือแบบพหุภาคีในลักษณะทีมงาน
- การดำเนินงานโครงการมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ภาคประชาชน
- เน้นฐานคิดด้านสิทธิมนุษยชนตลอดช่วงโครงการ
- เน้นการบันทึกเอกสารตลอดช่วงโครงการ
- โครงการให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการกระจายกลุ่มเผ่า และเพศ

หน่วยงานรับผิดชอบโครงการ

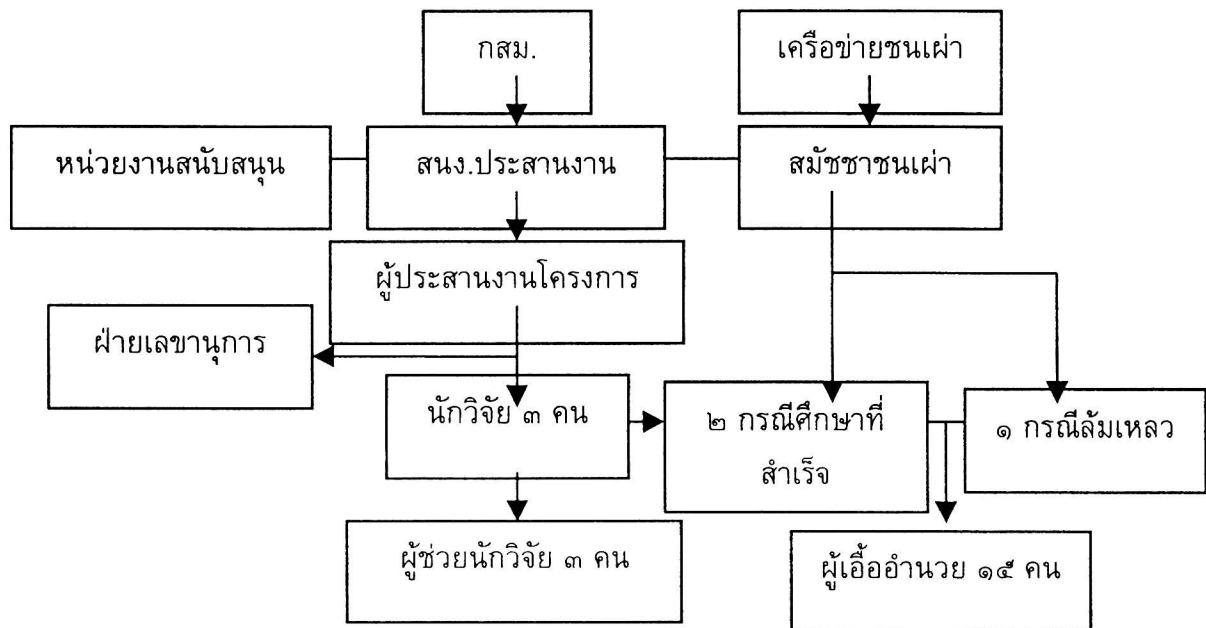
ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานประสานงานโครงการ

ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย

โครงสร้างการบริหาร-จัดการโครงการ

New Paradigm Towards Ethnic Highlanders' Community Development: A Human Rights Approach

PROJECT RATIONALE

The National Human Rights Commission of Thailand (NHRC), an independent agency established in July 2001 under the 1997 Thai Constitution, has its mandate to investigate and report the cases on human rights violation to the Parliament with reference to the Thai Constitution and other domestic laws as well as international treaties. In addition, the agency has also been charged with the duty to propose amendments of laws, to advocate remedial and preventive measures suitable for individuals and related agencies, and to disseminate human rights education and advocacy of human rights.

Among the many tasks to be performed by NHRC, it is to scrutinize the five-year National Human Rights Master Plan adopted by the Cabinet in 2000. This Master Plan includes nine target orientations as follow:

- Enhance respect for human rights under the Thai Constitution of 1997;
- Integrate human rights into the national political, economic and social development;
- Take measures to promote people's understanding concerning human rights obligation, responsibilities and ethnic differences;
- Promote the universality, indivisibility and interdependence of human rights;
- Support the application of human rights treaties to which Thailand is a member;
- Foster cooperation at all levels to promote and protect human rights;
- Support NGOs and people's organizations at all levels; and
- Improve government mechanism, especially the bureaucratic system to render its services in democratic atmosphere.

The Master Plan is intended to include a number of marginalized people, e.g., women, children, disabled people, HIV/AIDS persons, stateless persons, and prisoners. However, the Plan shies away from identifying certain groups for protection, for instance, indigenous/tribal people and refugees.

In Thailand, the beginning of ethnic community development in the highland was marked by the establishment of “**The Hill Tribes Welfare Committee**” in 1959.

In early years, the Department of Public Welfare (DPW) was charged with the duty to launch a Hill Tribe Self-Help Settlement Scheme which was replaced a few years later by the setting up of the Provincial Hill Tribes Development and Welfare Centers. Since then, a number of the Hill Tribes Development and Welfare Mobile Units have been dispatched to work in the highland communities. Prior to this, the Border Patrol Police (BBP) had rendered its services to the communities in remote areas, whereby temporary schools were set up in the highland villages.

These ethnic highlanders have been designated officially as “**the hill tribes**” (*chao Khao*). Although the numerous ethnic groups can be found in the highland, only ten groups are officially recognized as the hill tribes, namely, Karen, Hmong Lahu, Mien (Yao), Lisu, Akha, Lua, H’tin, Khamu, and Mlabri.

Throughout the history of community development in the highland, outside intervention have been offered by government agencies, foreign and international organizations, and NGOs. The ethnic highlanders have witnessed the coming of a variety of large-scale projects, Thai-United Nations Programme for Drug Abuse Control (UNPDAC), Thai-Australian Highland Agricultural Project (TAHAP), Thai-German Highland Development Programme (TGHDP), Thai-Norwegian Church Aid Highland Development Project (TNHDP), to name but a few. In 1992, the government announced the first five-year Master Plan for highland community development. At present, the cabinet has just approved of the Third Master Plan to be implemented in the highland. All these efforts, however, have largely been provided in a top-down orientation. In the name of development, highland communities have been taken away from their traditional mode of production as well as livelihood into market oriented communities and dependency on outside economy. As a result, ethnic people and their highland communities are undergoing material changes, such as, access road reaching the village, village piped water, electricity, TV and satellite dish, and etc. At the same time the highlanders are confronting newer and more serious problems, for instant, growing number of drug addicts, HIV/AIDS effected, prostitution, labor migration, and environmental pollution.

Nevertheless, the ethnic highlanders, through their painful experiences, have learned to unite among themselves in order to voice their own problems and needs. They have learned how to send their request to the government as well as to criticize the adverse effect of the government work in the highland.

OBJECTIVES

1. It is to review and to reflect on the past experiences of community development in the highland from the ethnic highlanders’ perspective.

2. Good practices of community development and their contributing factors would be identified by the ethnic people.
3. The lessons learned would be transformed into appropriate media to be introduced in other highland areas through ethnic facilitators.
4. It is expected that recommendations could be made at the policy level via peoples' participation.

PROCEDURE

The objectives set forth are designed as a three-year plan. Thus, the project can be devised into three phases.

Phase One (15 months)

1. **Review of Past Experiences with regard to highland community development projects/programs.** It is expected that the first 5-6 months will be spent on documentary review where different sources of information will be visited. At the same time the first half of phase one will also be emphasized on the creation of the peoples' forum through the Tribal Network process. The forum will provide opportunity for the ethnic people to voice their own conclusion as well as opinion towards development work organized by other agencies.
 - 1.1. **Documentary review:** Documents related to highland development produced by different development agencies and scholars will be extracted. Government officers and development workers involved in highland community development will also be interviewed. The finding from documentary study will be reported in the peoples' forum.
 - 1.2. **Peoples' forum:** The peoples' forum will be held at different levels. The organization of this peoples' forum will be taken care by the Tribal Network. The lessons learned in the peoples' forum will be scrutinized from the human rights perspectives. This implies the provision of human rights education in the peoples' forum using the people's experiences in community development.
2. **Identifying communities with good practice in development work.** It is expected that a number of highland communities with good practice in development work can be identified through the selection process by the Tribal Network.

- 2.1. Selection through tribal network process.** Four case studies of good practice and one failure case will be chosen for the Project to launch an in-depth study.
- 3. Identifying contributing factors for good practices.** It is an attempt to launch an in-depth study of all the selected cases of good practice in development work in order to identify all related contributing factors leading to success in different fields.
- 3.1.** Good practices in, for example, agriculture, environmental management, education, culture, and health care will be scrutinized.
- 3.2.** Failure case will also be used as a comparative case to identify contributing factors to failure.
- 4. Capacity building at grassroots level based on human rights approach.** Community leaders and other core group members in the selected villages will be trained to be facilitators in both human rights education and people's empowerment.
- 4.1. Emphasizing community/network core group leaders.** Through the Tribal Network's supervision, these community/network core group leaders will be equipped with the knowledge of success cases of community development, human rights concern, and people's empowerment. They are expected to be grassroots facilitators in the next phase of the Project.
- 5. Experiential conclusion:** Toward the end of Phase One, seminary workshop will be held at the project level in order to review all the activities and to encourage participatory evaluation.

Phase Two (Year Two)

- 6. Transforming the lessons learned into appropriate media.** Media production and dissemination will be the highlight of the second phase of the Project. Drawing from the lessons learned in the first phase, it is expected that multimedia equipments will be developed and tested in order to distribute them to other highland communities.
- 6.1. Developing and experimenting media.** Human rights aspects of highland development experiences will be transformed into multimedia tools with the design specially for different ethnic groups. The media prototype will be field-tested and adjusted before their distribution.

- 6.2. Capacity building for ethnic facilitators.** At the same time the selected core group leaders will be trained to acquaint themselves with multimedia equipments.
- 7. Dissemination of media in other highland areas.** A new group of highland communities will be chosen through the Tribal Network selection process for the media dissemination and other community empowerment activities by the trained facilitators. This involves three steps of operation.
- 7.1. Area selection through tribal network: The number and location of new highland communities will be identified by the Tribal Network to launch the project operation.
- 7.2. Dissemination and other facilitating activities emphasizing human rights education: The trained facilitators are expected to work with various organizations at the community level. With the help of multimedia equipments, through village forum and other facilitating activities, community leaders as well as other members will be well aware of their rights and power to determine their own development destiny.
- 7.3. Capacity building for new facilitators: The second half of phase two will focus on the training of new ethnic facilitators whose work will be needed in Phase Three of the Project.
- 8. Experiential conclusion:** Toward the end of Phase Two, a seminary workshop will be held at the project level in order to review all the efforts and to encourage participatory evaluation.

Phase Three (Year Three)

- 9. Expansion of areas:** The highlight of Phase Three is to expand community empowerment into larger highland areas and at the same time to launch lobbying activities at the policy level with the aim for the people's Master Plan for highland community development.
- 9.1. New facilitators work in new target communities. New highland communities will be identified by the Tribal Network process. This allows for the new facilitators to practice their facilitation skill.
- 10. Policy lobbying:** Through tribal network and coordination, it is expected that government agencies, from Tambon Administrative Organization (TAO) to policy

makers, will be contacted and invited for the discussion on the road map to people's Master Plan for highland community development.

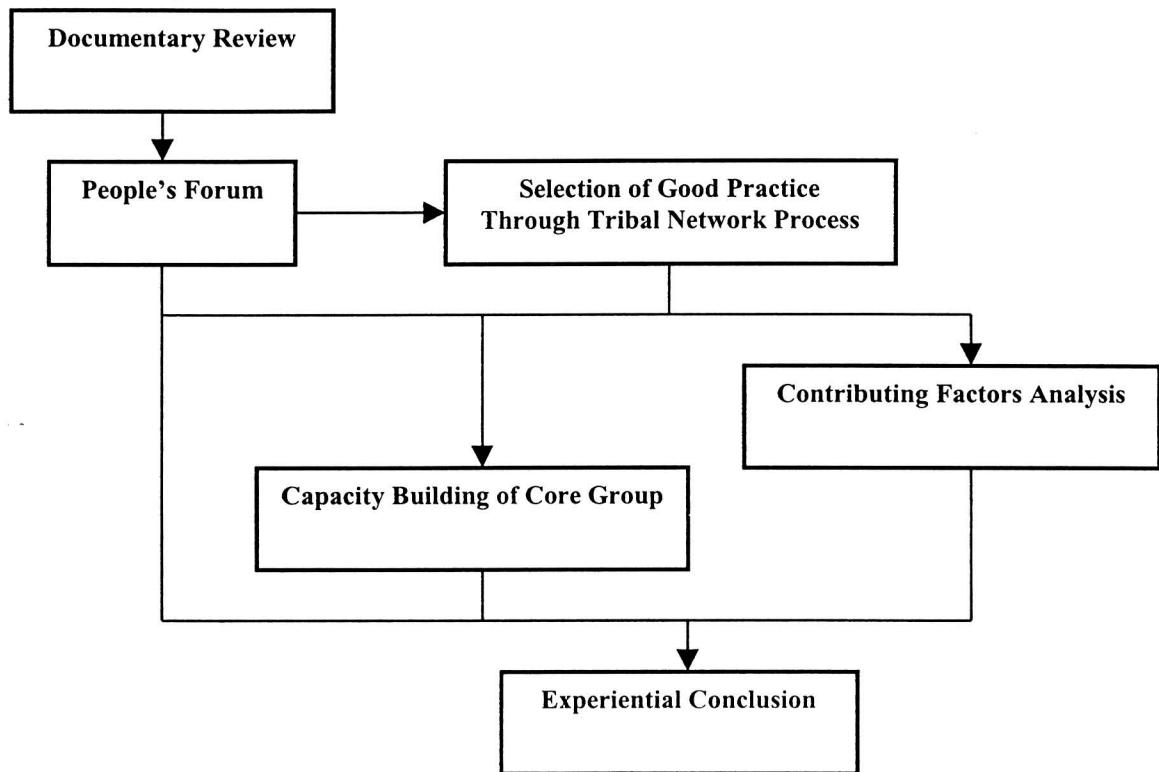
10.1. Towards peoples' plan and implementation, a human rights and democratic approach: Through lobbying and coordination, the Tribal Network with more efficient delegates will create dialogue with government agencies. The aim of this coordination is to draft up a road map to the people's Master Plan for highland community development. The expected Master Plan will be overseen by the Tribal Network and implemented by community organizations.

11. Wrapping up seminar: The three years efforts will be summarized as the Project experiences where the Tribal Network acts as an executing body and all other agencies are regarded as supporting units.

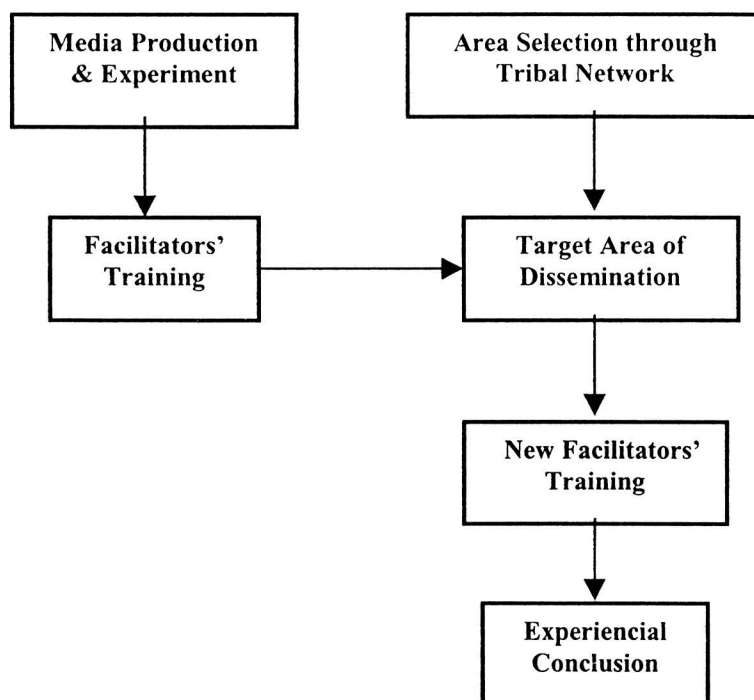
11.1. **Multiple participation:** The seminar is expected to be held at different levels, local, regional, and national networks, where representatives from GOs, NGOs, and POs, are invited to participate. The proceeding of the seminar will reflect all important activities and their interpretation throughout the project life.

OPERATION CHARTS OF THE PROJECT

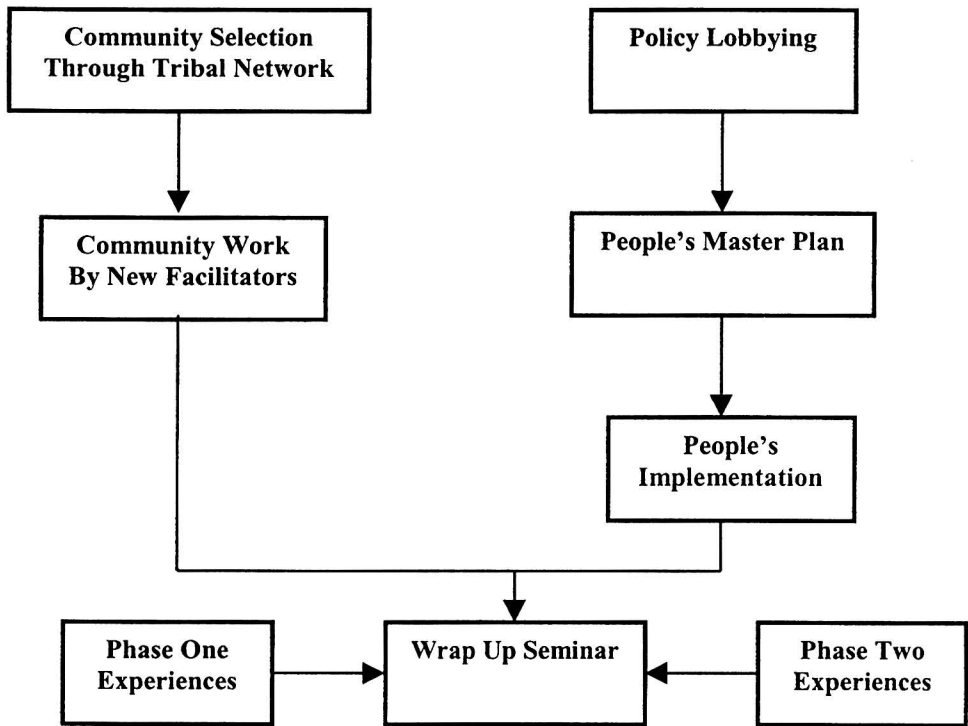
Phase One Operation

Phase Two Operation

Phase Three Operation

PROJECT DURATION

The Project components are designed into three related phases, where the first phase is proposed to CIDA for financial support covering 15 months.

EXPECTED OUTCOME

Year	Outcome	Indicators
1	1. Ideas and approach of highland community development and its consequent. 2. Conclusion from people's forum. 3. Four cases of good practice and one failure case. 4. Known factors contributing to development success. 5. First group of ethnic facilitators. 6. Experiential conclusion of Phase One.	1.1 Report from documentary study. 1.2 Power Point for Presentation. 2.1 Reports on people's forum. 2.2 Tool Kit for Human Rights Education. 3.1 Names and location of selected communities. One case study can be a cluster of 3 – 5 villages. 4.1 Process Reports from each case study. 4.2 Integrated Report from all case studies. 5.1 At least 15 trained ethnic facilitators. 5.2 Report on Facilitation Skill. 6.1 Report on Phase One self-evaluation.

2	1. Multimedia suitable for ethnic background. 2. Facilitators being trained for multimedia use. 3. Highland communities are selected for media dissemination. 4. New group of facilitators have been trained. 5. Experiential conclusion of Phase Two.	1.1 Multimedia on knowledge of highland development, human rights aspects, and community empowerment. 2.1 At least 15 trained facilitators. 2.2 Multimedia kit set. 2.3 Report on training of facilitators. 3.1 Names and location of new selected communities. One facilitator works in 3 – 5 villages. 3.2 Reports on facilitation work in target communities. 4.1 At least 15 newly trained facilitators. 4.2 Report on training of facilitators. 5.1 Report on Phase Two self-evaluation.
3	1. New target group communities. 2. Community work by new facilitators. 3. Government agencies' participation 4. People's Master Plan and Implementation. 5. Wrap-up seminars taken place at local, regional, and national levels.	1.1 Names and location of new communities. One facilitator works in 3 – 5 villages. 2.1 Process Reports on facilitators at work. 2.2 Integrated Report on facilitators at work. 3.1 Reports on Joint Workshop. 3.2 Road map to people's Master Plan for Highland Development. 4.1 People's Master Plan and Implementation document. 5.1 Reports on Project Evaluation at local, regional, and national levels.

PROJECT STRATEGY

- Emphasis will be made on social movement.
- Decision making is executed by people's participation, where the Tribal Network plays important roles and other agencies are supporting units.
- The Project invites multisectoral cooperation through teamwork coordination.
- The Centre for Inter Ethnic Studies, Rajabhat University of Chiang Rai, will be the coordinating office of the project.
- Project implementation will emphasize the people's learning process.
- Human rights perspectives will be applied throughout the project.

- Documentation will be made throughout the project.
- The Project will consider ethnic and gender distribution carefully.

RESPONSIBLE AGENCY

Project Holder

- The National Human Rights Commission of Thailand (NHRC).

Coordinating Office

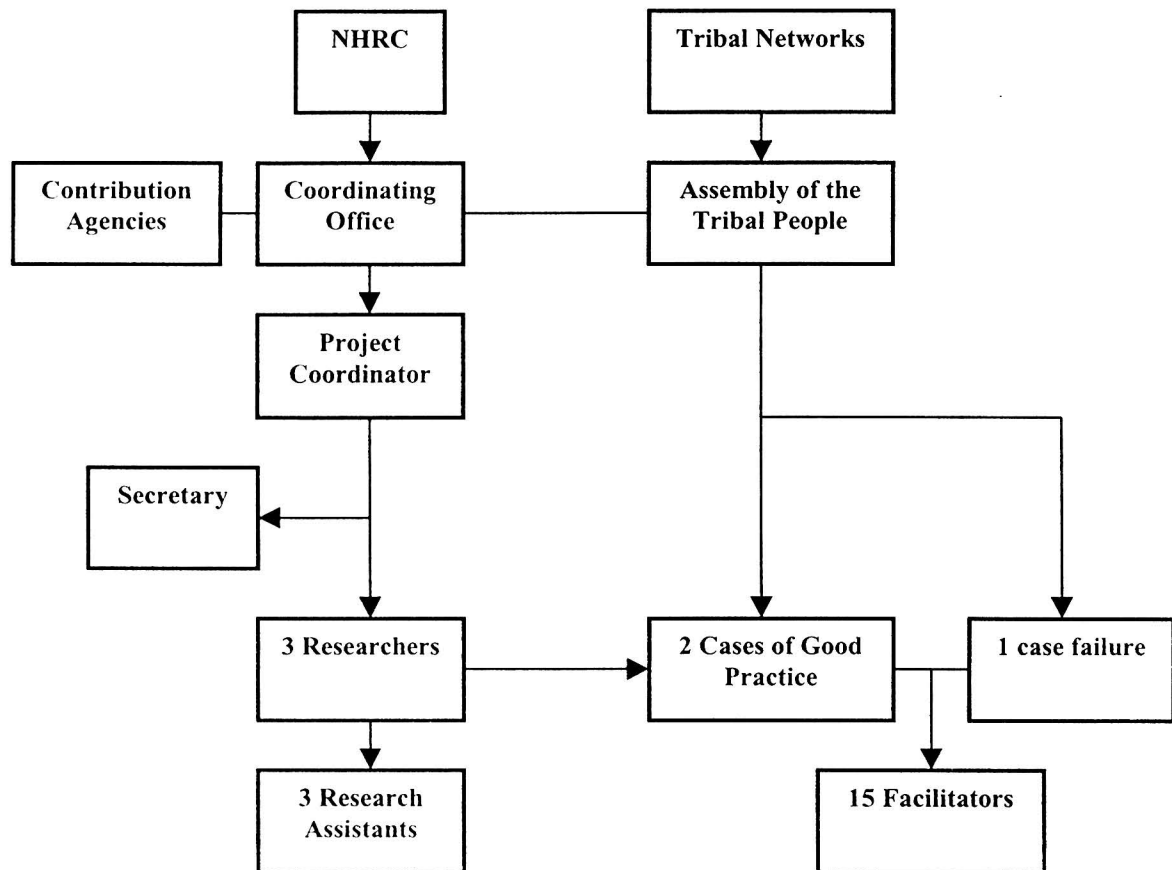
- The Centre for Inter Ethnic Studies, Rajabhat University of Chiang Rai.

Contributing Agencies

- Inter-Mountain People's Education and Culture in Thailand Association (IMPECT).
- Hill Areas Development Foundation (HADF).
- Karen Network for Culture and Environment (KNCE).
- Hmong Association for Development in Thailand.
- Sikkha Asia Foundation.
- Akha for Education and Culture in Thailand.
- DAPA
- Center for Coordination of Non-Governmental Tribal Organizations (CONTO).
- Assembly of the Tribal People.
- Hmong Network.
- Mien Network.
- Akha Network.
- Lahu Network.
- Lisu Network.
- The Northern Farmers Network (NFN).

ORGANIZATION CHART

Administrative Structure (Phase One)

WORK PLAN

Phase One

Activity	Year 1: Month					Notes
	1-3	4-6	7-9	10-12	13-15	
1. Documentary review	XXX	XXX				
2. People's Forum	XX	XXX	XXX			
3. Selection of good practices	XXX					Including failure case
4. Capacity building of core group		XXX	XXX	XXX		
5. Phase One evaluation				XXX	XXX	
6. Administration & Content Analysis including; - Contributing factors analysis - Report writing - Experience or Self Evaluation				XXX	XXX	

ภาคผนวก

ภาคผนวก ทำเนียบนามผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ

วิถี “พลังร่วมสร้าง : กระบวนทัศน์และฐานคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่สูง สิทธิความมั่นคงของมนุษย์ และสิทธิทางวัฒนธรรม”

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๐๐ – ๑๖.๐๐ น ณ สมาคมศูนย์รวมการศึกษา และวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย จ.เชียงใหม่
และวันที่ ๒๑-๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ เวลา ๐๘.๐๐ – ๑๗.๐๐ น. ณ สถาบันราชภัฏเชียงราย

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

ที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด/ที่อยู่	โทรศัพท์/โทรสาร
๑	นายมงคล	รักยิ่งประเสริฐ	-
๒	นายเบิ้ม	อาดง	-
๓	นายธวัชชัย	จารุประสิทธิ์	-
๔	นายสุชาติ	พุ่มะภู	-
๕	นายสุรศักดิ์	สินธุ์	-
๖	นายบุญชอบ	รุ่งประนอม	-
๗	นางแมม	แผ่อ่านาจ	-
๘	นางสาวกมลพรรณ	แช่ลี	-
๙	นางสาวสทาวเดือน	บุญงาม	-
๑๐	นายอนุพงศ์	สิริพงศ์วานิช	-
๑๑	นางปารา	อสูมวงรักษ์	-
๑๒	นายเกิด	พนากำเนิด	-

๑๓	นายปรีชา	รุ่งประนอมกร	บ้านเลขที่ ๒๕๒ ม.๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐	-
๑๔	นายบุญยง	โชติชัยพิบูล	บ้านเลขที่ ๓ หมู่ ๒ ต.ป่ากลาง อ.ป่า จ.น่าน	-
๑๕	นายแคะเว่น	ศรีสมบัติ	บ้านเลขที่ ๙๑ ม.๑๑ ต.ห้วยน อ.เชียงคำ จ.พะเยา	-

วันที่ ๒๑-๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

ที่	ชื่อ - สกุล	สังกัด/ที่อยู่	โทรศัพท์/โทรสาร/อีเมล
๑	คุณหญิงอัมพร	มีสุข กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ / ประธานอนุกรรมการเพื่อศึกษากรณีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เลขที่ ๔๒๒ ชั้น ๔ ถ.พญาไท แขวงวังใหม่ ปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐	๐ ๒๒๑๙ ๒๙๕๐, ๐ ๒๒๑๙ ๒๙๗๑ ambhorn@nhrc.or.th
๒	นายมาณพ	ภาษิตวิไลธรรม อธิการบดี สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านต้อ อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๐๖
๓	นายชูพนิจ	เกษมณี ผู้อำนวยการโครงการฯ "พลังร่วมสร้าง"/อนุกรรมการฯ ชาติพันธุ์ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เลขที่ ๔๒๒ ชั้น ๔ ถ.พญาไท แขวงวังใหม่ ปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐	๐ ๒๖๖๔ ๑๐๐๐ ต่อ ๕๕๒๑ ๐ ๒๖๖๐ ๐๑๒๔ chupinit@swu.ac.th
๔	นางนารี	จิตรรักษา ผู้อำนวยการศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านต้อ อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@ricr.ac.th
๕	นายศรัชัย	มั่งไธสง สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านต้อ อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๑๐๐	
๖	นายแคะเว่น	ศรีสมบัติ เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ๒๕๒ หมู่ ๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐	๐ ๕๔๔๑ ๕๕๗๐
๗	นายสมบัติ	บุญคำเยื้อง ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านต้อ อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔
๘	นางสาวสมร	คงรุ่งเรือง อนุกรรมการฯ ชาติพันธุ์ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เลขที่ ๔๒๒ ชั้น ๔ ถ.พญาไท แขวงวังใหม่ ปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐	๐ ๒๒๑๙ ๒๙๗๑

๙	นายภาณุ	แสงเทียนหยด	เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ๒๕๒ หมู่ ๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐	๐ ๔๓๓๓ ๑๓๕๕ ๐ ๖๗๒๘ ๖๕๕๘
๑๐	นางพจนาถ	อินทรมานนท์	วิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงราย	๐ ๖๑๙๖ ๙๘๙๘ ๐ ๔๓๖๗ ๔๓๕๐
๑๑	นางสาวสุริย์	ใจดี	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๑๐๐	๐ ๔๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@ricr.ac.th
๑๒	นางสาวกมลพรรณ	แซ่ลี	เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ๒๕๒ หมู่ ๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐	๐ ๙๖๓๔ ๓๒๖๐
๑๓	นางสาวจันทน์	อนุรักษเพร	เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ๒๕๒ หมู่ ๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐	๐ ๗๑๗๗ ๕๐๐๑
๑๔	นางสาวอัญชลี	ผลเกลี้ยง	เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ๒๕๒ หมู่ ๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐	๐ ๔๓๓๙ ๘๔๙๑ impact@cm.ksc.co.th anchaleeph@hotmail.com
๑๕	นายคมสันต์	แซ่เต็น	เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ๒๕๒ หมู่ ๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐	๐ ๔๓๓๙ ๘๔๙๑ impact@cm.ksc.co.th
๑๖	นายอชิต	แซ่ลือ	เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ๒๕๒ หมู่ ๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐	๐ ๔๓๓๙ ๘๔๙๑ impact@cm.ksc.co.th
๑๗	นายบุญชอบ	รุ่งระเนมกร	เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทย	๐ ๔๓๓๙ ๘๔๙๑

๒๘	นางวราภรณ์	คำพันธ์	เลขที่ ๙๕ ม.๑๖ ต.ป่าตอง อ.แม่จัน จ.เชียงราย	๐ ๙๒๖๒ ๙๖๔๐
๒๙	นายเกษฎา	ยาสมุทร	มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา	๐ ๕๓๗๕ ๘๖๔๘
๓๐	นางสาวสกาเตือน	บุญงาม	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๑๐๐	๐ ๗๑๘๗ ๖๙๔๘ ๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@rjcr.ac.th
๓๑	นางสาวสุภาพร	โสมศรี	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๑๐๐	๐ ๙๗๕๕ ๙๕๔๙ ๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@rjcr.ac.th
๓๒	นายชลลล	เพียะผล	มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา	๐ ๕๓๗๕ ๘๖๔๘
๓๓	นางจุฑามาศ	ราชประสิทธิ์	มูลนิธิพัฒนาชุมชนและเขตภูเขา	๐ ๑๗๔๖ ๐๘๙๖ ๐ ๕๓๗๕ ๘๖๔๘
๓๔	นางสาวอรอนงค์	คำเจริญ	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๑๐๐	๐ ๗๑๗๒ ๘๘๙๓ ๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@rjcr.ac.th
๓๕	นางสาวกฤษณา	เหลืองทอง	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๑๐๐	๐ ๑๕๙๔ ๒๓๗๕ ๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@rjcr.ac.th
๓๖	นายเอกชัย	วัฒนาสกุล	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงราย ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@rjcr.ac.th
๓๗	นายเกิด	พนาทำเนิด	เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทย ภูเขาในประเทศไทย ๒๕๒ หมู่ ๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐	๐ ๙๘๕๒ ๒๐๔๘
๓๘	นายพิทักษ์	รัตนแสงสว่าง	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงราย ต.บ้านตู่ อ.เมือง	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔

			จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	ethnic@nrc.ac.th
๓๙	นายจิตรวัฒน์	ลามา	สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	
๔๐	นางสาวดวงดาว	ธรรมดิน	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@nrc.ac.th
๔๑	นายเอกรัตน์สี	วงศ์ชมภู	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@nrc.ac.th
๔๒	นายสุกีนันหาชัย	แช่ลี	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@nrc.ac.th
๔๓	นายสมบัติ	เล่าอือ	เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ๒๕๒ หมู่ ๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐ (เครือข่ายลาคู๋ ดอยผ้าห่มปก)	๐ ๙๙๖๐ ๒๕๐๕
๔๔	นางสาวนิภาพร	แก้วทิพย์	เครือข่ายผู้รู้ ๗ ชนเผ่า สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย ๒๕๒ หมู่ ๒ ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๑๐	๐ ๑๘๕๓ ๖๐๘๙
๔๕	นางสาวนงนุช	บุญลือ	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@nrc.ac.th
๔๖	นางสาววิญญูลักษณ์	แช่เสียว	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@nrc.ac.th
๔๗	นางแก้วดี	อิงปัญญา	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@nrc.ac.th
๔๘	นางสาวนาแล	จะหา	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@nrc.ac.th
๔๙	นายภาณุวัฒน์	จะแอศลา	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.บ้านตู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔

			จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	ethnic@ricr.ac.th
๕๐	นายเอกชัย	บ้านแก้ว	อนุกรรมการและเลขานุการฯ ขาดิพันธุ์ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เลขที่ ๔๒๒ ชั้น ๔ ถ.พญาไท แขวงวังใหม่ ปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐	๐ ๒๒๑๙ ๒๙๖๙ ekachai@nhrc.or.th
๕๑	นางสาวสุชาดา	มันขมิ้นบุรี	ศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ต.บ้านตุ้ม อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๗๑๐๐	๐ ๕๓๗๗ ๖๐๓๔ ethnic@ricr.ac.th

